

**Zalecenia w zakresie sposobu korygowania wydatków nieprawidłowo poniesionych w ramach
Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko**

ZATWIERDZAM:

.....
Adam Zdziebło
Podsekretarz Stanu, MRR

Warszawa, dnia 29 stycznia 2010

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

1	Rozdział 1 – Definicje, podstawy prawne i zakres regulacji	4
1.1	Podstawowe akty prawne	4
1.2	Definicje i pojęcia użyte w zaleceniach	4
1.3	Postanowienia aktów prawnych i dokumentów regulujących zagadnienie korygowania wydatków nieprawidłowo wykorzystanych.....	5
1.3.1	<i>Prawo wspólnotowe</i>	5
1.3.2	<i>Prawo krajowe</i>	6
1.3.3	<i>Inne postanowienia</i>	7
1.4	Zakres regulacji.....	8
2	Rozdział 2 – Nieprawidłowości – pojęcie, wykrywanie i informowanie	9
2.1	Pojęcie nieprawidłowości	9
2.2	Wykrycie nieprawidłowości	10
2.3	Identyfikacja nieprawidłowości na podstawie wyników kontroli innych instytucji kontrolnych	11
2.4	Raportowanie nieprawidłowości	11
3	Rozdział 3 - Wycena szkody	12
3.1	Podstawowe założenia.....	12
3.2	Metoda dyferencyjna.....	12
3.3	Metoda wskaźnikowa	12
4	Rozdział 4 – Postępowanie z nieprawidłowościami w zależności od momentu wykrycia	13
4.1	Sposób postępowania a źródła finansowania.....	13
4.2	Nieprawidłowości wykryte przed podpisaniem umowy o dofinansowanie	13
4.3	Nieprawidłowości wykryte przed zatwierdzeniem wniosku beneficjenta o płatność (tj. przed rozliczeniem wydatku beneficjentowi)	14
4.4	Nieprawidłowości wykryte po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność, ale przed refundacją wydatku beneficjentowi (nie dot. pjb)	15
4.5	Nieprawidłowości wykryte po rozliczeniu wydatku beneficjentowi	15
4.6	Wykrycie nieprawidłowości w odniesieniu do wydatków będących zarówno po, jak i przed ich rozliczeniem beneficjentowi	16
4.7	Postępowanie w przypadku wydatków wątpliwych	17
4.7.1	<i>Tymczasowe wyłączenie wydatków z wniosku beneficjenta o płatność</i>	17
4.7.2	<i>Tymczasowe wyłączenie z deklaracji wydatków</i>	17
4.8	Odwołanie od uznania wydatków za niekwalifikowalne	18
5	Rozdział 5 – Nakładanie sankcji i odzyskiwanie środków nienależnie wykorzystanych	19

5.1	Możliwe sankcje dla beneficjenta	19
5.2	Procedura odzyskiwania środków	19
5.2.1	<i>Podstawowe założenia</i>	19
5.2.2	<i>Dobrowolny zwrot dokonany przez beneficjenta (nie dot. pjb)</i>	21
5.2.3	<i>Pomniejszenie kolejnej płatności</i>	21
5.2.4	<i>Decyzja o zwrocie</i>	22
5.2.5	<i>Zaspokojenie z zabezpieczeń umownych</i>	23
5.2.6	<i>Egzekucja administracyjna</i>	24
5.2.7	<i>Brak możliwości odzyskania środków</i>	24
5.2.8	<i>Umarzanie, odraczanie spłaty lub rozkładanie na raty spłaty należności z tytułu zwrotu płatności</i>	25
5.3	Rejestr kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot wycofanych.....	25
5.4	Rejestr podmiotów wykluczonych	26
5.5	Wykorzystanie środków odzyskanych od beneficjenta	27
5.6	Sposób postępowania z odsetkami	27
6	Rozdział 6 - Nieprawidłowości systemowe	28

1 Rozdział 1 – Definicje, podstawy prawne i zakres regulacji

1.1 Podstawowe akty prawne

- 1) Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006 r., str. 25, z późn. zm.), zwane dalej „rozporządzeniem ogólnym”.
- 2) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. Urz. UE L 371 z 27.12.2006 r., str. 1, z późn. zm.), zwane dalej „rozporządzeniem wykonawczym”.
- 3) Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. Nr 227, poz. 1658, z późn. zm.), zwana dalej „uzppr”.
- 4) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240), zwana dalej „ufp (2009)” oraz ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. 249 poz. 2104 z późn. zm.), zwana dalej „ufp (2005)”.¹

1.2 Definicje i pojęcia użyte w zaleceniach

- 1) Najważniejsze pojęcia występujące w zaleceniach:
 - a) **beneficjent** – beneficjent w rozumieniu art. 5 pkt 1 uzppr. W ramach zaleceń przez beneficjenta należy rozumieć także podmiot odpowiedzialny za przygotowanie i realizację projektu indywidualnego oraz podmiot ubiegający się o dofinansowanie (po złożeniu wniosku o dofinansowanie i przed zawarciem umowy o dofinansowanie),
 - b) **dofinansowanie** – należy przyjąć definicję zawartą w umowie o dofinansowanie, właściwej dla danego przypadku,
 - c) **Instytucja Pośrednicząca – Instytucja Pośrednicząca** w rozumieniu art. 5 pkt 3 uzppr,
 - d) **Instytucja Wdrażająca (Instytucja Pośrednicząca II stopnia) – Instytucja Wdrażająca** w rozumieniu art. 5 pkt 4 uzppr,
 - e) **kontrola** – narzędzie skutecznego i sprawnego zarządzania, obejmujące badanie stanu rzeczywistego i jego porównanie ze stanem pożądanym oraz umożliwiające wyeliminowanie zidentyfikowanych, negatywnych zjawisk. Kontrola nie należy mylić z audytem prowadzonym przez Instytucję Audytową w ramach PO liŚ oraz inne podmioty do tego uprawnione na podstawie odrębnych przepisów. Szczegółowe regulacje odnoszące się do zakresu działania Instytucji Audytowej określają odrębne dokumenty,
 - f) **korekta finansowa** (dla projektu) – na potrzeby niniejszego dokumentu oznacza: anulowanie całości lub części wkładu, który nie może zostać wykorzystany ponownie na projekt lub projekty, które zostały poddane korekcie. Korekta finansowa polega na **pomniejszeniu maksymalnej kwoty dofinansowania o kwotę nieprawidłową** (wykorzystaną lub pobraną w sposób określony w art. 207 ust. 1 ufp²). Korekta finansowa jest nakładana tylko w sytuacji, gdy wydatek obciążony nieprawidłowością został rozliczony beneficjentowi. W sytuacji wykrycia nieprawidłowości przed rozliczeniem beneficjentowi wydatek **uznawany jest za**

¹ **Uwaga:** Zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1241) dotacje udzielone przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240) podlegają zwrotowi na podstawie dotychczasowych przepisów. Oznacza to, że do spraw związanych ze zwrotem środków dotacji, w tym dotacji rozwojowych, udzielonych do 31.12.2009 r. mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. 249 poz. 2104 z późn. zm.). W związku z powyższym, w niniejszym dokumencie podaje się podstawy prawne wynikające zarówno z nowej, jak i starej ustawy.

² Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005)

niekwalifikowalny (następuje obniżenie kwoty zatwierdzonej do rozliczenia w ramach wniosku o płatność), nie jest natomiast poddawany korekcie finansowej,

- g) **nieprawidłowości** – nieprawidłowości w rozumieniu art. 2 pkt 7 rozporządzenia ogólnego,
 - h) **projekt** – projekt w rozumieniu art. 5 pkt 9 uzppr,
 - i) **rozliczenie wydatku** – na potrzeby niniejszego dokumentu oznacza: pozytywną weryfikację i zatwierdzenie wniosku o płatność beneficjenta rozliczającego zaliczkę z nieprawidłowo poniesionym wydatkiem lub zawierającego wydatek obciążony nieprawidłowością, który został następnie beneficjentowi zrefundowany (o ile beneficjent otrzymuje płatności) ,
 - j) **uchybień** – odstępstwa od przepisów prawa oraz regulacji wewnętrznych systemu zarządzania i kontroli PO liŚ nie będące nieprawidłowościami w rozumieniu art. 2 pkt 7 rozporządzenia ogólnego,
 - k) **umowa o dofinansowanie** - umowa zawarta z beneficjentem, na podstawie której beneficjent realizuje projekt współfinansowany w ramach PO liŚ, o której mowa w art. 30 ust.1 uzppr,
 - l) **wydatek wątpliwy** - na potrzeby niniejszego dokumentu oznacza: wydatek obciążony podejrzeniem wystąpienia nieprawidłowości lub wydatek, który nie może zostać jednoznacznie uznany za kwalifikowalny lub niekwalifikowalny w danym momencie, a który może w przyszłości zostać uznany za kwalifikowalny. W szczególności oznacza to, że beneficjent na wezwanie instytucji weryfikującej wnioski faktycznie nie może dostarczyć dokumentacji/wyczerpujących wyjaśnień pozwalających uznać wydatek za kwalifikowany.
- 2) Najważniejsze skróty używane w Wytycznych:
- a) **IA** – Instytucja Audytowa,
 - b) **IC** – Instytucja Certyfikująca,
 - c) **IK NSRO** – Instytucja Koordynująca Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia,
 - d) **IP** – Instytucja Pośrednicząca,
 - e) **IW/IP II** – Instytucja Wdrażająca/Instytucja Pośrednicząca II stopnia (pojęcia równoważne),
 - f) **IZ** - Instytucja Zarządzająca,
 - g) **KE** – Komisja Europejska,
 - h) **KSI (SIMIK 07-13)** - Krajowy System Informatyczny (SIMIK 07-13),
 - i) **MF-R** – departament obsługujący Instytucję Audytową w Ministerstwie Finansów,
 - j) **MRR** – Minister Rozwoju Regionalnego,
 - k) **pjb** – państwowa jednostka budżetowa,
 - l) **PO liŚ** – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013,
 - m) **TFUE** – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

1.3 Postanowienia aktów prawnych i dokumentów regulujących zagadnienie korygowania wydatków nieprawidłowo wykorzystanych

1.3.1 Prawo wspólnotowe

- 1) Podstawowym przepisem obligującym Państwa Członkowskie do ochrony interesów finansowych UE jest art. 325 TFUE, który stanowi m.in., że Unia i Państwa Członkowskie zwalczają nadużycia finansowe i wszelkie inne działania nielegalne naruszające interesy finansowe Unii (...); Państwa Członkowskie podejmują takie same środki do zwalczania nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe Unii, jakie podejmują do zwalczania nadużyć finansowych naruszających ich własne interesy finansowe.; Państwa Członkowskie koordynują swoje działania zmierzające do

ochrony interesów finansowych Unii przed nadużyciami finansowymi. W tym celu organizują z Komisją ścisłą i regularną współpracę między właściwymi władzami.

- 2) Do ochrony interesów finansowych UE zobowiązują także każde Państwo Członkowskie przepisy rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U.UE L z dnia 23 grudnia 1995 r.). Art. 3 rozporządzenia wskazuje na okres przedawnienia nieprawidłowości, natomiast art. 5 rozporządzenia prezentuje proponowane do zastosowania w Państwach Członkowskich kary administracyjne za wszelkie nieprawidłowości dokonane celowo lub będące skutkiem zaniedbania..
- 3) Także postanowienia Konwencji sporządzonej na mocy artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich Dz. U. UE C 316 z 27.11.1995, str. 49—57, odnoszą się do ochrony finansów UE przed nadużyciami finansowymi.
- 4) Uprawnienia do realizacji kontroli zarządczych wynikają z art. 60 lit. b rozporządzenia ogólnego,, zgodnie z którym IZ odpowiedzialne są za weryfikację, że współfinansowane towary i usługi są dostarczone oraz że wydatki zadeklarowane przez beneficjentów na operacje zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi.
- 5) Zgodnie z art. 70 ust. 1 lit. b rozporządzenia ogólnego Państwo Członkowskie jest odpowiedzialne za zapobieganie, wykrywanie oraz korygowanie nieprawidłowości, a także odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych.
- 6) Na podstawie art. 98 ust. 1 rozporządzenia ogólnego Państwa Członkowskie są w pierwszej kolejności odpowiedzialne za śledzenie nieprawidłowości i dokonywanie wymaganych korekt finansowych.
- 7) W art. 13 rozporządzenia wykonawczego opisano procedury mające na celu przeprowadzenie weryfikacji (tzw. kontrole zarządcze - kontrole I stopnia). Weryfikacje te dotyczą wniosków o płatność beneficjentów oraz kontroli wykonywanych na miejscu realizacji projektu.
- 8) Regulacje dotyczące nieprawidłowości, które zostały zawarte w rozporządzeniu ogólnym oraz rozporządzeniu wykonawczym należy traktować jako przepisy szczególne mające zastosowanie do postępowania z nieprawidłowościami finansowanymi z Funduszy UE, w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Funduszu Spójności, z których to finansowane są projekty wdrażane w ramach PO IiŚ.
- 9) Akty prawa wspólnotowego nie zawierają szczegółowych rozwiązań wskazujących na sposoby realizacji obowiązków związanych ze śledzeniem nieprawidłowości i dokonywaniem wymaganych korekt finansowych. Na poziomie Państw Członkowskich muszą zostać ustanowione rozwiązania umożliwiające spełnienie wymogów w w/w zakresie.

1.3.2 Prawo krajowe

- 1) Zgodnie z art. 30 ust. 2 uzppr umowa o dofinansowanie projektu albo decyzja, o której mowa w art. 28 ust. 2 uzppr określają warunki dofinansowania projektu, a także prawa i obowiązki beneficjenta z tym związane.
- 2) Stosownie do art. 35e uzppr beneficjent jest obowiązany poddać się kontroli w zakresie prawidłowości realizacji projektu, przeprowadzanej przez instytucję zarządzającą, instytucję pośredniczącą, instytucję wdrażającą, instytucję certyfikującą, instytucję audytową, przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz inne instytucje uprawnione do przeprowadzenia kontroli na podstawie odrębnych przepisów. Na mocy przepisów prawa, funkcje organu kontroli pełni m.in. IZ, IP, IW. Przedstawiciele tych organów są w pełni uprawnieni do badania prawidłowości realizacji projektu, w tym przestrzegania przez beneficjenta zasad związanych z projektem i wynikających z innych przepisów prawa powszechnie obowiązującego.
- 3) Na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 15 uzppr do zadań IZ należy odzyskiwanie kwot podlegających zwrotowi, w tym wydawanie decyzji o zwrocie środków przekazanych na realizację programów, projektów lub zadań, o której mowa w przepisach o finansach publicznych. Zadania w tym zakresie mogą zostać powierzone IP zgodnie z art. 27 ust. 1 pkt 6a uzppr.
- 4) W polskim systemie prawnym podstawowe zapisy odnoszące się do kwestii korygowania nieprawidłowości zawarte zostały w ufp, która wskazuje przypadki oraz sposób odzyskiwania

nieprawidłowo poniesionych wydatków - patrz art. 207 ufp (2009)³. Zgodnie z ww. artykułem decyzję o zwrocie środków przekazanych na realizację programów podejmuje IZ lub IP. Zadania w tym zakresie mogą zostać powierzone IP II (będącym jednostką sektora finansów publicznych) zgodnie z art. 27 ust. 1 pkt 6a uzppr.

- 5) Art. 35 ust. 3 uzppr przypisuje Ministrowi Rozwoju Regionalnego kompetencję wydania wytycznych, w tym dotyczących korekt finansowych w ramach poszczególnych programów operacyjnych.

1.3.3 Inne postanowienia

- 1) Dokument Komitetu koordynującego fundusze przy Komisji Europejskiej (ang. Coordination Committee of the Funds – COCOF) pt. Guidelines for determining financial corrections to be made to expenditure co-financed by the Structural Funds or the Cohesion Fund for non-compliance with the rules on public procurement (Wytyczne dotyczące określania korekt finansowych w odniesieniu do wydatków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w przypadku naruszeń przepisów w zakresie zamówień publicznych)⁴, zwany dalej jako Taryfikator KE, określa rodzaje naruszeń przepisów UE w zakresie udzielania zamówień publicznych oraz określa proponowane maksymalne stawki za określone typy naruszeń.
- 2) Taryfikator KE tworzy obiektywne ramy nakładania korekt finansowych za stwierdzone nieprawidłowości i jest rozstrzygnięciem przyjętym na poziomie krajowym problemu taryfikacji naruszeń w zamówieniach publicznych. Dokument ten jest zalecany do stosowania i akceptowany przez służby KE. Dokument ten nie określa metody nakładania korekt. Opisuje natomiast maksymalne poziomy możliwych korekt stosownie do danego typu naruszenia i sposoby ich wyliczania.
- 3) W systemie realizacji PO liŚ na podstawie odpowiednich porozumień międzyinstytucjonalnych IZ powierzyła prowadzenie kontroli zarządczych IP, a te delegowały to uprawnienie IP II. W systemie realizacji PO liŚ kontrole te prowadzone są na podstawie i zgodnie z przepisami *Wytycznych MRR w zakresie kontroli realizacji PO liŚ* (Monitor Polski z dnia 13.02.2009 r. nr 9, poz. 108).
- 4) *Wytyczne MRR w zakresie kontroli realizacji PO liŚ* odnoszą się ponadto do kwestii ustalania wysokości korekt w przypadku stwierdzenia naruszeń prawa zamówień publicznych związanych z wdrażaniem projektów współfinansowanych ze środków UE, wykorzystując Taryfikator KE. Załącznik nr 10 do *Wytycznych w zakresie kontroli realizacji PO liŚ* (tzw. taryfikator) określa metody szacowania rozmiaru szkody w przypadku naruszeń ustawy Pzp, odnosząc się zwłaszcza do przypadków, w których skutki naruszenia są rozproszone i nie da się ich jednoznacznie określić. Dokument nie stanowi jednak samostojnej podstawy do korygowania nieprawidłowości.
- 5) *Wytyczne MRR w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* (Monitor Polski z dnia 1.10.2009 r. nr 63, poz. 851) - określają warunki kwalifikowania wydatków w projektach współfinansowanych z Funduszu Spójności albo Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Podstawową zasadą uznania wydatku za kwalifikowany jest jego poniesienie zgodnie z zasadami wspólnotowymi i krajowymi.
- 6) Należy zwrócić uwagę, że ze względu na zmiany wytycznych w ramach PO liŚ obowiązuje zasada interpretacji na korzyść beneficjenta zapisów wytycznych w przypadku ich zmiany. Zgodnie z Podrozdziałem 2.2. pkt 9) *Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO liŚ* w przypadku, kiedy wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków aktualne na dzień dokonywania oceny wydatku (np. podczas weryfikacji wniosku o płatność bądź kontroli na miejscu) są korzystniejsze dla beneficjenta, niż wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków aktualnych na dzień poniesienia wydatku, stosuje się wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków obowiązujące na dzień dokonywania oceny wydatku.
- 7) Ponadto, zgodnie z postanowieniami Podrozdziału 2.2. pkt 9) *Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO liŚ*, w przypadku wprowadzenia zmian w warunkach kwalifikowania wydatków, korzystnych dla beneficjenta, które mogą mieć wpływ na wynik oceny kwalifikowalności już

³ Poprzednio art. 211 ufp (2005).

⁴ COCOF 07/0037/03-EN

poniesionych i ocenionych wydatków, beneficjent może wystąpić o ponowną ocenę kwalifikowalności wydatków zgodnie z obowiązującymi na chwilę ponownej oceny, bardziej korzystnymi warunkami.

- 8) *System informowania o nieprawidłowościach finansowych w wykorzystaniu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w latach 2007-2013*, zwany dalej jako SION, reguluje kwestie informowania o nieprawidłowościach.
- 9) Na mocy zapisów umowy o dofinansowanie projektu beneficjent przyjmuje na siebie obowiązek realizacji projektu zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami obowiązującymi w systemie realizacji PO liŚ oraz wytycznymi MRR. Ponadto, oświadcza, że zapoznał się z wytycznymi i ich aktualizacjami. W szczególności, w umowach o dofinansowanie znajduje się klauzula, zgodnie z którą warunkiem uznania wydatków za kwalifikowane jest ich poniesienie zgodnie z *Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach PO liŚ*. Oprócz tego, na mocy postanowień umowy o dofinansowanie projektu beneficjent zobowiązany jest do zawierania umów zgodnie z Pzp oraz zasadami określonymi w *Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach PO liŚ*. Zawarcie umowy niezgodnie z zasadami daje z kolei instytucji będącej stroną umowy o dofinansowanie projektu uprawnienie odmowy zatwierdzenie części lub całości dofinansowania wydatku poniesionego w ramach umowy zawartej z naruszeniem zasad.
- 10) Ponadto na mocy postanowień umowy o dofinansowanie beneficjent zobowiązuje się do poddania się kontroli i poddaje się rygorom określonym w *Wytycznych w zakresie kontroli realizacji PO liŚ*. Przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu podstawą prowadzenia kontroli jest oświadczenie wnioskodawcy o poddaniu się kontroli, które składane jest na etapie aplikowania o dofinansowanie albo w przypadku projektów wyłanianych w trybie indywidualnym odpowiednie zapisy pre-umowy.
- 11) Zapisy umów o dofinansowanie dają też uprawnienie instytucji będącej stroną umowy z beneficjentem do dokonania oceny, jaką wagę ma naruszenie i ustalenie niekwalifikowalności wydatku w całości bądź w części.

1.4 Zakres regulacji

- 1) Niniejszy dokument określa sposoby korygowania nieprawidłowości zidentyfikowanych w ramach wdrażania Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Dokument przedstawia metody postępowania z nieprawidłowością w zależności od momentu ich wykrycia:
 - a) nieprawidłowości wykryte przed podpisaniem umowy o dofinansowanie,
 - b) nieprawidłowości wykryte przed zatwierdzeniem wniosku beneficjenta o płatność (tj. przed rozliczeniem wydatku beneficjentowi),
 - c) nieprawidłowości wykryte po rozliczeniu wydatku beneficjentowi, z wyróżnieniem przypadku gdy wydatek nie został jeszcze zrefundowany beneficjentowi:
- 2) Nieprawidłowości wykryte po rozliczeniu wydatku beneficjentowi będą co do zasady wiązać się z nałożeniem **korekty finansowej sensu stricto** tj. obniżeniem maksymalnej kwoty dofinansowania dla projektu.
- 3) W końcowej części niniejszych Zaleceń, znajdują się również propozycje odnośnie ustalenia znaczenia terminu „nieprawidłowość systemowa” oraz sposobu jej korygowania.

2 Rozdział 2 – Nieprawidłowości – pojęcie, wykrywanie i informowanie

2.1 Pojęcie nieprawidłowości

- 1) Kwestia nakładania korekt finansowych jest związana z wystąpieniem nieprawidłowości zdefiniowanej w art. 2 pkt 7 rozporządzenia ogólnego. Zatem, warunkiem *sine qua non* rozpoczęcia procesu związanego z nałożeniem korekty finansowej jest uprzednie stwierdzenie wykrycia nieprawidłowości w rozumieniu przepisów wspólnotowych.
- 2) Dla możliwości stwierdzenia nieprawidłowości jest konieczne wystąpienie łącznie trzech podstawowych elementów jej definicji:
 - **naruszenia prawa,**
 - wynikającego z **działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego,**
 - które powoduje choćby potencjalną **szkodę finansową** w budżecie ogólnym Unii Europejskiej w drodze finansowania nieuzasadnionego wydatku z budżetu ogólnego.
- 3) Zgodnie ze stanowiskiem KE, uwzględnionym w *Wytycznych MRR w zakresie sposobu postępowania w razie wykrycia nieprawidłowości w wykorzystaniu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013* oraz SION, pojęcie „**naruszenia prawa**” jest interpretowane szeroko, obejmując również kwestie związane z krajowymi zasadami wykorzystania środków z funduszy UE. Naruszeniem będzie więc jakiegokolwiek naruszenie zasady obowiązującej beneficjenta przy wdrażaniu projektu.

Przykład:

Umowy zawierane z udziałem środków publicznych, do których nie stosuje się trybów przewidzianych w Prawie Zamówień Publicznych, powinny być zawierane zgodnie z zasadami opisanymi w Wytycznych do kwalifikowania wydatków w ramach PO IIS. Złamanie tych zasad będzie naruszeniem prawa w rozumieniu definicji nieprawidłowości.

- 4) Definicja nieprawidłowości posługuje się pojęciem „**podmiot gospodarczy**”, zgodnie z art. 27 lit. a rozporządzenia wykonawczego. „Podmiot gospodarczy” oznacza każdą osobę fizyczną, prawną lub inny podmiot biorący udział we wdrażaniu pomocy z Funduszy, z wyjątkiem Państwa Członkowskiego podczas wykonywania uprawnień władzy publicznej. Powyższa definicja nie odnosi się do pojęcia „beneficjent”, którego definicja prawna określona jest w art. 2 pkt 4 rozporządzenia ogólnego. Wskazuje to więc, że nieprawidłowości może dopuścić się nie tylko podmiot inicjujący lub realizujący projekt, ale każdy podmiot, który ubiega się dopiero o wsparcie.
- 5) Brak wystąpienia **szkody**, rzeczywistej lub potencjalnej, uniemożliwia zakwalifikowanie danego naruszenia jako nieprawidłowości i tym samym rozpoczęcie procedury związanej z uznaniem jakichkolwiek wydatków za nieprawidłowe. Zatem, w przypadku naruszeń/uchybień/błędów zwłaszcza o charakterze formalnym, przy których nie występuje szkoda (nawet o charakterze potencjalnym) nie należy nakładać na beneficjenta sankcji o charakterze finansowym. Powyższe podejście zaprezentowane jest również w tzw. „taryfikatorze”, zarówno wydanym przez służby KE (COCOF 07/0037/03-EN), jak i opracowanym przez służby MRR. Niemniej, należy zwrócić uwagę, że w przypadku stwierdzenia naruszenia określonego w taryfikatorze, istnieje domniemanie wystąpienia szkody..
- 6) Szczegółowe informacje dotyczące wyceny szkody zamieszczone zostały w *Rozdziale 3 – Wycena szkody*.
- 7) Na gruncie prawa polskiego, zgodnie z art. 207 ust. 1 ufp (2009)⁵ za **nieprawidłowo wykorzystane** rozumie się środki:
 - wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem;
 - wykorzystane z naruszeniem procedur;

⁵ Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005).

- pobrane nienależnie lub w nadmiernej wysokości.
- 8) W realizacji projektów mogą wystąpić uchybienia, które można naprawić w inny sposób niż poprzez wymierzenie sankcji finansowej wobec beneficjenta. Dopiero, brak wdrożenia zaleceń (rekomendacji) wiązać się może ze skutkami finansowymi dla beneficjenta w związku z możliwością rozwiązania umowy o dofinansowanie projektu. Na mocy zapisów umowy, instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie może wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym, w formie pisemnej, w przypadku, gdy beneficjent nie realizuje projektu na warunkach określonych w Umowie, a w szczególności nie stosuje się do zaleceń lub rekomendacji właściwych instytucji.

Przykłady:

Uchybienia w zakresie działań informacyjno-promocyjnych. Odnosi się to do przypadków, które mogą zostać naprawione/usunięte w inny sposób niż przez nałożenie korekty finansowej. W powyższej sytuacji Instytucje odpowiedzialne za wdrażanie Programu są zobowiązane do podjęcia wszelkich możliwych działań w celu usunięcia uchybienia. Dopiero, brak wdrożenia zaleceń, może się wiązać ze skutkami finansowymi dla beneficjenta.

- 9) Na beneficjenta nałożone są ponadto określone obowiązki, które są realizowane po końcowej dacie kwalifikowalności wydatków np. w zakresie trwałości, w zakresie działań informacyjno-promocyjnych, w zakresie archiwizacji. Wykrycie naruszeń w tym zakresie także wiąże się z koniecznością podjęcia wszelkich możliwych środków zaradczych, w tym jeśli zajdzie potrzeba korygujących. Dopiero brak zastosowania się do rekomendacji czy zaleceń właściwej instytucji może wiązać się z koniecznością rozwiązania umowy i zobowiązaniem beneficjenta do zwrotu całości uzyskanej pomocy z funduszy UE (o ile to będzie możliwe).

- 10) Instytucje w systemie realizacji PO liŚ rejestrują przypadki:

- nałożonych korekt finansowych,
- korekt wniosków o płatność wynikających z wykrytych nieprawidłowości,
- wykrytych naruszeń nie powodujących skutków finansowych.

- 11) Rejestr powinien zawierać przynajmniej następujący zakres informacji:

- numer projektu,
- nazwę projektu,
- numer wniosku o płatność, w którym zadeklarowano nieprawidłowy wydatek / numer wniosku o płatność podlegającego pomniejszeniu,
- kwota korekty finansowej / kwota wyłączenia wydatków kwalifikowalnych z wniosku o płatność,
- w przypadku uznania jedynie części wydatku za nieprawidłowy / niekwalifikowalny – zastosowany wskaźnik procentowy,
- opis nieprawidłowości / naruszenia,
- numer nieprawidłowości, nadany zgodnie z systemem informowania o nieprawidłowościach.

- 12) Za realizację obowiązku, o którym mowa w punkcie 10, odpowiedzialne są IP i IW/IP II. Powyższe dane są okresowo przekazywane do IZ, w terminie do 15 dni kalendarzowych po zakończeniu kwartału. IZ następnie upowszechnia informacje w tym zakresie w celu zapewnienia jednolitości w korygowaniu określonego typu naruszeń.

2.2 Wykrycie nieprawidłowości

- 1) Przesłanki określone w art. 207 ust. 1 ufp (2009)⁶ mogą, co do zasady, zostać wykryte na etapie po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność i dokonaniu rozliczenia wydatków poniesionych przez beneficjenta, czyli w praktyce np. na etapie weryfikacji poświadczenia i deklaracji wydatków oraz wniosku o płatność przez kolejne instytucje lub na etapie kontroli projektu na miejscu.

⁶ Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005).

- 2) Ww. przesłanki, co do zasady, nie występują natomiast, jeśli w trakcie weryfikacji wniosku beneficjenta o płatność zostaną wykryte wydatki, które powinny zostać uznane za niekwalifikowalne – w takiej sytuacji nie są one poświadczane przez instytucję weryfikującą dany wniosek i nie są przez nią ujmowane w poświadczeniu i deklaracji wydatków oraz wniosku o płatność.

Uwaga:

W przypadku, gdy wykrycie ww. przesłanek nastąpi na etapie weryfikacji poświadczenia i deklaracji wydatków oraz wniosku o płatność przez którąkolwiek instytucję, powinna ona niezwłocznie poinformować instytucję odpowiedzialną za wypłatę środków do beneficjenta / składanie zleceń płatności do BGK w celu ewentualnego wstrzymania płatności, która miałaby zostać dokonana na podstawie wniosku o płatność, który został zakwestionowany i/lub wstrzymania kolejnych płatności pośrednich na rzecz beneficjenta. Wstrzymanie płatności pozwoli, co do zasady na uniknięcie konieczności wydania decyzji o zwrocie i wystarczająca będzie jedynie zmiana w zakresie autoryzacji kwoty do wypłaty.

2.3 Identyfikacja nieprawidłowości na podstawie wyników kontroli innych instytucji kontrolnych

- 1) Instytucje odpowiedzialne za informowanie o nieprawidłowościach zobowiązane są do weryfikowania otrzymanych informacji o stwierdzonych naruszeniach, w tym dokonywania oceny, czy wykryte naruszenie stanowi nieprawidłowość w rozumieniu przepisów rozporządzenia ogólnego. Ww. ocena stwierdzająca podejrzenie lub wystąpienie nieprawidłowości stanowi wstępne ustalenie administracyjne lub sądowe. Należy przy tym dodatkowo pamiętać, że dokonanie wstępnego ustalenia administracyjnego nie przesądza o istnieniu nieprawidłowości, ponieważ istnieje możliwość późniejszego skorygowania lub wycofania wniosku dotyczącego istnienia nieprawidłowości w następstwie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania administracyjnego lub sądowego
- 2) Należy zawsze analizować wyniki kontroli realizowanych przez służby kontrolne lub audytowe nie uczestniczące w systemie wdrażania funduszy UE (np. wyniki kontroli Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych lub innych uprawnionych służb kontrolnych) pod kątem identyfikacji informacji wskazującej na wystąpienie/możliwość wystąpienia nieprawidłowości. Do każdego naruszenia, wykazanego w wynikach kontroli jako 'nieprawidłowość' należy przeprowadzić analizę w celu potwierdzenia, czy dana nieprawidłowość spełnia kryteria definicji UE i wywołuje skutki finansowe. Dopiero, zakwalifikowanie naruszenia jako nieprawidłowości umożliwia rozpoczęcie procesu związanego z jej korygowaniem. I odwrotnie, w przypadku braku wyraźnego wskazania w wynikach kontroli, że mamy do czynienia z nieprawidłowością, a ustalenia wskazują, iż taka nieprawidłowość mogła wystąpić należy podjąć działania zmierzające do upewnienia się, czy nie wystąpiła nieprawidłowość.
- 3) Należy zwrócić uwagę, że wycena szkody nie jest elementem procesu kontroli. W związku z powyższym instytucje uczestniczące we wdrażaniu PO liŚ, co do zasady nie są związane ustaleniami innych organów kontrolnych odnośnie wysokości korekt. Zatem, jeżeli wyniki kontroli wskazują wysokość, w jakiej powinna zostać nałożona korekta, należy w każdej sytuacji przeprowadzić analizę, czy proponowana przez instytucję kontrolującą stawka korekty odpowiada wadze naruszenia. Wyniki analizy powinny dopiero wskazać rzeczywistą wartość nieprawidłowości, którą należy skorygować. W sytuacjach w których potencjalnie nie występuje skutek finansowy należy podjąć inne środki zaradcze mające na celu usunięcie naruszenia i usprawnienie działań beneficjenta.

2.4 Raportowanie nieprawidłowości

- 1) Zakwalifikowanie danego przypadku naruszenia jako nieprawidłowości w rozumieniu rozporządzenia ogólnego, powoduje obowiązek sporządzenia odpowiednich zestawień/raportów o nieprawidłowościach. Jednocześnie więc, właściwe instytucje podejmują działania dotyczące raportowania nieprawidłowości. Zasady postępowania w przypadku wystąpienia nieprawidłowości oraz raportowania o nieprawidłowościach określone są w oddzielnych dokumentach - *Wytucznych MRR w zakresie sposobu postępowania w razie wykrycia nieprawidłowości w wykorzystaniu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013* oraz SION.
- 2) SION przewiduje następujące terminy przekazywania raportów o nieprawidłowościach
 - a) Raporty bieżące
 - i) Instytucja Wdrażająca lub Instytucja Pośrednicząca przesyła bezpośrednio do Instytucji Zarządzającej raporty bieżące **niezwłocznie** po dokonaniu wstępnego ustalenia

administracyjnego lub sądowego. W przypadku, gdy raport bieżący sporządza IW, jest on także przekazywany do wiadomości IP;

- b) Raporty kwartalne, zestawienia kwartalne lub informacje o braku nieprawidłowości w danym kwartale.
 - i) Instytucja Wdrażająca przesyła Instytucji Pośredniczącej ww. dokumenty/ informacje w terminie **15 dni kalendarzowych od zakończenia każdego kwartału**;
 - ii) Instytucja Pośrednicząca przesyła Instytucji Zarządzającej ww. dokumenty/ informacje w terminie **25 dni kalendarzowych od zakończenia każdego kwartału**.
- 3) Jeżeli nieprawidłowość wiąże się jednocześnie z wystąpieniem przestępstwa, naruszeniem dyscypliny finansów publicznych lub innego rodzaju naruszeniem przepisów prawa powszechnie obowiązującego instytucja, która wykryła nieprawidłowość zobowiązana jest podjąć stosowne działania określone w odpowiednich przepisach prawa np. w art. 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego (Dz. U. 97.89.555) oraz art. 93 ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. z 2005 r. Nr 14, poz. 114).

3 Rozdział 3 - Wycena szkody

3.1 Podstawowe założenia

- 1) W sytuacji stwierdzenia nieprawidłowości należy dokonać wyceny szkody. Co do zasady, szkoda powinna odzwierciedlać rzeczywistą stratę poniesioną przez budżet ogólny UE (metoda dyferencyjna).
- 2) W przypadku kiedy dokładne obliczenie kwoty nieprawidłowości nie jest możliwe, uznaje się za niekwalifikowalną część wydatku, proporcjonalnie do wagi naruszenia (metoda wskaźnikowa).
- 3) Mając na względzie powyższe, należy mieć jednak na uwadze przede wszystkim, że uznawanie wydatku za niekwalifikowalny w części, powinno mieć miejsce w uzasadnionych sytuacjach, co do zasady bowiem wydatki poniesione niezgodnie z odpowiednimi zasadami nie powinny być kwalifikowane w całości.

3.2 Metoda dyferencyjna

- 1) Metoda dyferencyjna obliczenia skutku finansowego powinna być stosowana zawsze w pierwszej kolejności.
- 2) Główną zasadą tej metody jest konkretyzacja wysokości korekt finansowych. Konkretyzacja ta ma polegać na ustaleniu wysokości szkody na podstawie analizy dokumentacji. Powyższa analiza winna mieć przede wszystkim na celu indywidualne oszacowanie rozmiaru szkody spowodowanej ujawnionym naruszeniem.

3.3 Metoda wskaźnikowa

- 1) Jeżeli nie można określić rzeczywistej szkody (skutki finansowe określonego naruszenia są pośrednie lub rozproszone, a zatem trudne do oszacowania), a uznanie wydatku za niekwalifikowalny w całości byłoby niewspółmierne do rodzaju naruszenia możliwe jest zastosowanie korekty w odniesieniu do części wydatku.
- 2) Nałożenie korekty na część wydatku powinno zostać obliczone zgodnie ze wzorem: faktycznie poniesione wydatki kwalifikowalne w ramach kontraktu x % stawka korekty wynikająca np. z taryfikatora x % stopy dofinansowania. Poprzez **stopę dofinansowania** należy rozumieć określoną w umowie o dofinansowanie stopę dofinansowania ze środków publicznych, a zatem zarówno unijnych, jak i krajowych. W tym kontekście stopa dofinansowania z UE nie ma znaczenia.
- 3) Przy ustalaniu stawki za dane naruszenie należy wziąć pod uwagę takie czynniki jak: wyniki kontroli innych organów, znaczenie błędu dla przebiegu całości procesu i jego wyniku (np. w przypadku zamówień publicznych należy ocenić czy błędy miały faktyczny wpływ na realizację celów zamówienia oraz czy stanowiły ograniczenie poprzez analizę całej procedury przetargowej, a nie tylko

samych zapisów SIWZ). Dopiero w taki sposób dokonana analiza zastosowanych zapisów może stanowić podstawę do określenia procentowej straty dla budżetu ogólnego UE. Wyceny szkody w takich sytuacjach należy zatem dokonywać po dokładnym przeanalizowaniu każdego przypadku, po rozpatrzeniu wszystkich okoliczności danej sprawy.

- 4) W przypadku naruszeń prawa zamówień publicznych należy ustalić poziomy korekt kierując się zapisami taryfikatora, mając na uwadze, że **określa on jedynie maksymalne stawki korekt za dane naruszenie**. Istnieje zatem możliwość zastosowania niższych stawek, niż te przewidziane w taryfikatorze, jeżeli jest to właściwe uzasadnione okolicznościami danego naruszenia.
- 5) Przypadki naruszenia przepisów *Ustawy prawo zamówień publicznych* nie implementujące przepisów wspólnotowych powinny być traktowane tak samo, jak naruszenia przepisów tej *Ustawy* służące implementacji dyrektyw. Zasadą wyrażoną w *Wytycznych MRR do kwalifikowania wydatków w ramach PO IiŚ* jest, że *refundacji podlegać mogą jedynie wydatki poniesione zgodnie z prawem (w tym również z prawem krajowym)*. W przypadku naruszeń tego typu przepisów, również należy stosować stawki korekt przewidziane w taryfikatorze dla analogicznych typów naruszeń.
- 6) Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS) zamówienia publiczne, do których nie stosuje się przepisów dyrektyw (do których będą należały również zamówienia nieobjęte zakresem stosowania przepisów ustawy Pzp), podlegają kontroli z punktu widzenia zgodności z ogólnymi zasadami i normami zawartymi w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską (TWE). Zasady te zostały wyrażone w *Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO IiŚ* i ich naruszenie również może skutkować nałożeniem korekty finansowej. Dokument pt. *Taryfikator do wymierzania korekt finansowych za naruszenia zasad zawierania umów, do których nie stosuje się ustawy Pzp* stanowi załącznik nr 1 do niniejszych zaleceń.
- 7) Mimo, że w pozostałych dziedzinach nie wypracowano dokumentów o charakterze taryfikatora, w sytuacji, w której uznanie całości wydatku za niekwalifikowalny byłoby nieproporcjonalne do wagi naruszenia, za niekwalifikowalny należy uznać jedynie odpowiednią część wydatku. W takiej sytuacji, instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie z beneficjentem posiada kompetencję do określenia rozmiaru szkody i uznania części wydatku za niekwalifikowalny.

4 Rozdział 4 – Postępowanie z nieprawidłowościami w zależności od momentu wykrycia

4.1 Sposób postępowania a źródła finansowania

- 1) Przedstawione poniżej tryby postępowania nie zależą od źródła finansowania wydatków i dotyczą całości wydatków kwalifikowalnych, a nie tylko części odpowiadającej dofinansowaniu ze środków UE. Poprzez kwotę dofinansowania należy rozumieć określoną w umowie o dofinansowanie kwotę dofinansowania ze środków publicznych, a zatem zarówno wspólnotowych, jak i krajowych.
- 2) Stopę dofinansowania ze środków UE należy uwzględniać dopiero przy wyliczaniu kwoty do pomniejszenia z deklaracji wydatków instytucji.

4.2 Nieprawidłowości wykryte przed podpisaniem umowy o dofinansowanie

- 1) W przypadku, gdy wykrycie nieprawidłowości nastąpi **przed podpisaniem umowy o dofinansowanie z beneficjentem** instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie z beneficjentem powinna obniżyć maksymalną wartość dofinansowania projektu o ustaloną (np. w sytuacji poniesienia już nieprawidłowych wydatków przez beneficjenta) lub przewidywaną (np. nieprawidłowość w ramach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, z tytułu którego beneficjent jeszcze nie poniósł wydatków) kwotę nieprawidłowości. Po takiej operacji, uwolniona kwota będzie mogła zostać przeznaczona na dofinansowanie innych projektów. Po obniżeniu dofinansowania, wydatki w ramach kontraktu obciążonego naruszeniem są rozliczane w sposób, o którym mowa w pkt 4.3 Zaleceń, czyli dokonywane jest odpowiednie pomniejszenie wydatków na etapie wniosków beneficjenta o płatność. Ostateczna decyzja w kwestii pomniejszenia maksymalnej kwoty dofinansowania pozostaje w gestii IP.
- 2) W sytuacjach, w których nieprawidłowość wiązałaby się z korektą 100% wydatków **w ramach kluczowego zamówienia** dla realizacji projektu należy rozważyć odstąpienie od finansowania projektu i niepodpisywanie umowy o dofinansowanie z beneficjentem. Odmowa podpisania umowy o dofinansowanie powinna szczególnie dotyczyć sytuacji, w której korektą objęte byłoby 100%

wydatków kwalifikowanych w ramach całego projektu. Ostateczna decyzja w kwestii odstąpienia od podpisania umowy o dofinansowanie pozostaje w gestii IP.

4.3 Nieprawidłowości wykryte przed zatwierdzeniem wniosku beneficjenta o płatność (tj. przed rozliczeniem wydatku beneficjentowi)

- 1) Przypadek dotyczy przede wszystkim wykrycia naruszenia podczas weryfikacji wniosku beneficjenta o płatność oraz w wyniku kontroli realizowanej przed zatwierdzeniem wniosku o płatność (np. w obszarze zamówień publicznych).

Przykład:

Na etapie kontroli uprzedniej (ex-ante), która jest realizowana przed zawarciem umowy z wykonawcą, a więc przed dokonaniem przez beneficjenta jakichkolwiek wydatków w ramach kontraktu, który ze względu na naruszenia przy procedurze udzielania zamówienia, może być obarczony nieprawidłowością.

- 2) W sytuacji, w której do wykrycia nieprawidłowości dochodzi przed rozliczeniem wydatków beneficjentowi, **wydatek nieprawidłowo poniesiony zostanie uznany w całości lub w części za niekwalifikowalny**, co będzie *de facto* skutkowało zmniejszeniem kwoty wydatków kwalifikowalnych w ramach wniosku beneficjenta o płatność. W takim przypadku, **co do zasady obniżenie maksymalnej kwoty dofinansowania nie będzie miało miejsca**, ponieważ kwota nieprawidłowo wydatkowana zostanie skorygowana najpóźniej na etapie weryfikacji i zatwierdzania wniosku beneficjenta o płatność. Tym samym nie zostanie ujęta w deklaracji i poświadczeniu wydatków do KE. Powyższe działanie oznacza skuteczność i prawidłowość wypełnienia zadania jakie jest przypisane kontrolom I stopnia – kontrolom zarządczym. W wyniku wykrycia nieprawidłowości budżet UE zostaje uchroniony przed szkodą w postaci finansowania nieuzasadnionego wydatku.
- 3) Wydatek, który ze względu na typ naruszenia jest **w całości niekwalifikowany** (np. wskaźnik procentowy określony w taryfikatorze wynosi 100% lub wydatek dotyczy niekwalifikowanego zakresu rzeczowego), nie powinien być ujęty we wniosku o płatność jako wydatek kwalifikowalny. Jeżeli beneficjent jednak włączył taki wydatek do wniosku o płatność jako kwalifikowalny, to instytucja weryfikująca wniosek beneficjenta o płatność jest zobligowana do dokonania odpowiedniego pomniejszenia kwoty wydatków kwalifikowanych na etapie zatwierdzania tego wniosku (w polu *Kwota wydatków uznanych za kwalifikowalne - po autoryzacji*).
- 4) Wydatek, który ze względu na typ naruszenia jest **w części niekwalifikowany** (np. wskaźnik procentowy określony w „taryfikatorze” wynosi 25%), powinien być ujęty we wniosku o płatność w odpowiednio pomniejszonej kwocie. Jednocześnie w pkt 18 wniosku o płatność, beneficjent powinien wskazać rodzaj nieprawidłowości oraz kwotę, która w związku z tym została uznana za niekwalifikowalną. Instytucja weryfikująca wniosek beneficjenta o płatność jest zobligowana do weryfikacji, czy beneficjent dokonał odpowiedniego pomniejszenia albo do zmniejszenia kwoty wydatków kwalifikowanych na etapie zatwierdzania tego wniosku, w przypadku jeżeli beneficjent wcześniej tego samodzielnie nie dokonał (w polu *Kwota wydatków uznanych za kwalifikowalne - po autoryzacji*). Nie ma w związku z tym konieczności wycofywania wniosku do poprawy przez beneficjenta.
- 5) Pomniejszenie kwoty wydatków kwalifikowanych we wniosku o płatność polega na odpowiednim pomniejszeniu kwot wydatków kwalifikowalnych z dokumentów potwierdzających poniesione wydatki objęte wnioskiem. Jeżeli naruszenie dotyczy całego kontraktu/umowy, wydatki kwalifikowane z wszystkich dokumentów dotyczących danego kontraktu/umowy powinny być pomniejszone o jednakową stawkę %.
- 6) Pomniejszenie dokonane przez instytucję powinno być odpowiednio przez nią udokumentowane np. poprzez odpowiednie adnotacje na wniosku złożonym przez beneficjenta lub w postaci oddzielnego dokumentu (notatki).
- 7) Instytucje weryfikujące wniosek powinny przekazywać informację o skorygowaniu nieprawidłowości na poziomie wniosku beneficjenta o płatność wraz z przekazywanym poświadczeniem i deklaracją wydatków oraz wnioskiem o płatność, w ramach którego ujmowany jest dany wniosek beneficjenta o płatność. Informacje na temat korekt wniosków o płatność powinny być również zamieszczone w rejestrze, o którym mowa w Podrozdziale 2.1 pkt 10-12.

- 8) Kwota wyłączenia kosztów kwalifikowalnych powinna zostać zaokrąglona matematycznie do dwóch miejsc po przecinku (w tym należy pamiętać, że wyliczany od kwoty wydatków kwalifikowalnych wkład UE zostaje zaokrąglony w dół). Przy zamieszczaniu kwot pomniejszych o odpowiedni wskaźnik korekty w systemie informatycznym KSI należy zapewnić zgodność kwoty całkowitego pomniejszenia z sumą pomniejszych dla poszczególnych faktur / dokumentów księgowych poddanych korekcie i objętych danym wnioskiem beneficjenta o płatność.
- 9) Podejście polegające na korygowaniu wniosków o płatność jest o tyle korzystne dla beneficjenta, że nie powodując obniżenia maksymalnej kwoty dofinansowania daje możliwość przedkładania do rozliczenia innych wydatków kwalifikowanych, które nie są dotknięte nieprawidłowością. Należy jednak zwrócić uwagę, że przedstawiając inne wydatki muszą one spełniać zasady kwalifikowalności wydatków, o których mowa w *Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO LiŚ*, a więc m.in. muszą również dotyczyć „kwalifikowanego zakresu rzeczowego projektu”.
- 10) Jednakże w sytuacjach opisanych powyżej powinna zostać przeprowadzona analiza możliwości i zasadności zastąpienia przez beneficjenta wydatków niekwalifikowanych innymi wydatkami dot. kwalifikowanego zakresu rzeczowego (tzw. wydatkami „czystymi”). Gdyby, po przeprowadzeniu analizy okazało się, że beneficjent nie będzie mógł przedłożyć do refundacji/rozliczenia innych wydatków kwalifikowalnych, należy rozważyć **obniżenie maksymalnej kwoty dofinansowania** o przewidywaną wartość pomniejszeń, które nie będą mogły zostać zastąpione. Po takiej operacji, uwolniona kwota będzie mogła zostać przeznaczona na dofinansowanie innych projektów. Ostateczna decyzja w kwestii pomniejszenia maksymalnej kwoty dofinansowania pozostaje w gestii IP.

4.4 Nieprawidłowości wykryte po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność, ale przed refundacją wydatku beneficjentowi (nie dot. pjb)

W przypadku gdy wniosek beneficjenta o płatność został zatwierdzony, lecz wydatek nie został jeszcze zrefundowany (tzn. nie dokonano płatności z tytułu refundacji nieprawidłowego wydatku), co do zasady nie wystąpią przesłanki, o których mowa w art. 207 ust. 1 ufp (2009)⁷. Przypadek taki **nie będzie zatem skutkował nałożeniem korekty finansowej**, tj. pomniejszeniem maksymalnej kwoty dofinansowania o kwotę nieprawidłową. W takiej sytuacji należy odpowiednio pomniejszyć kwotę do wypłaty beneficjentowi, a następnie zarejestrować pomniejszenie wypłaty w Rejestrze obciążeń na projekcie w KSI i dokonać odpowiedniego pomniejszenia poświadczenia i deklaracji wydatków (**kwota wydatków kwalifikowalnych we wniosku załączonym do deklaracji pozostaje niezmieniona**).

4.5 Nieprawidłowości wykryte po rozliczeniu wydatku beneficjentowi

- 1) W przypadku zaistnienia sytuacji, o której mowa w art. 207 ust. 1 ufp (2009)⁸, powstaje konieczność wszczęcia postępowania mającego na celu odzyskanie kwoty nieprawidłowo wykorzystanej przez beneficjenta wraz z odsetkami (nie dotyczy pjb)⁹.
- 2) W omawianym przypadku, zgodnie z art. 98 ust 2 i 3 rozporządzenia ogólnego oraz na podstawie zapisów umowy o dofinansowanie dokonywana jest **korekta finansowa** polegająca na **pomniejszeniu maksymalnej kwoty dofinansowania o kwotę nieprawidłową** (bez odsetek). Obniżenie maksymalnej kwoty dofinansowania należy każdorazowo zarejestrować niezwłocznie w KSI.
- 3) Anulowany wkład UE może zostać zgodnie z ww. przepisami przeznaczony do wykorzystania na dany program operacyjny, z tym zastrzeżeniem, że nie może zostać ponownie wykorzystany na projekt, który był poddany korekcie, ani też w przypadku gdy korekta finansowa dotyczyła nieprawidłowości systemowej - na istniejące projekty w ramach całości lub części priorytetu, w obrębie którego nastąpiła nieprawidłowość systemowa.
- 4) W przypadku dużych projektów, Decyzja KE ma jedynie charakter potwierdzający możliwość przyznania dofinansowania, nie jest decyzją finansową *sensu stricto*, w przeciwieństwie do Funduszu

⁷ Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005).

⁸ Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005).

⁹ Zgodnie z art. 207 ust. 13 ufp (2009) przepisów art. 207 ust. 1 – 9 ufp (2009) nie stosuje się do państwowych jednostek budżetowych.

Spójności 2004-2006. Decyzję o podpisaniu umowy z beneficjentem podejmuje natomiast każdorazowo Państwo Członkowskie. W związku z powyższym, w przypadku nałożenia korekty na beneficjentów projektów dużych nie ma potrzeby zmiany Decyzji KE.

- 5) W celu zachowania śladu rewizyjnego, przypadek należy w odpowiedni sposób zarejestrować w Rejestrze obciążeń na projekcie w systemie KSI (SIMIK 07-13), z uwzględnieniem zasad opisanych w Podrozdziale 5.3.
- 6) W celu zapewnienia, by budżet UE nie został obciążony nieuzasadnioną kwotą bądź w celu zwrotu kwoty nienależnie pobranej do budżetu UE wymagane jest odpowiednie pomniejszenie poświadczenia i deklaracji wydatków instytucji (docelowo deklaracji wydatków do KE) o kwoty nieprawidłowe (całość wydatku lub wg stawki %) poprzez odpowiednie wypełnienie rejestru obciążeń na projekcie.
- 7) Moment pomniejszenia poświadczenia i deklaracji wydatków zależy od klasyfikacji kwoty nieprawidłowości:¹⁰
 - a. **kwoty wycofane** to kwoty, które pomniejszają deklarację wydatków niezależnie od ich faktycznego odzyskania;
 - b. **kwoty podlegające procedurze odzyskiwania** to kwoty, które pozostają w deklaracji wydatków do momentu ich odzyskania. Pomniejszana jest pierwsza deklaracja wydatków po odzyskaniu kwoty.
- 8) Kwota odzyskana lub wycofana może być ujęta najwcześniej w poświadczeniu i deklaracji wydatków zawierającym wniosek o płatność, którego dotyczy dana kwota. Nie jest możliwe korygowanie poświadczenia o kwoty odzyskane i wycofane, dotyczące wydatków nigdy nie zadeklarowanych na żadnym poziomie instytucjonalnym.
- 9) Poświadczenie i deklarację wydatków należy również pomniejszyć o ewentualne odsetki karne, zgodnie z pkt 2.3.20 *Wytycznych w zakresie warunków certyfikacji oraz przygotowania prognoz wniosków o płatność do Komisji Europejskiej w Programach Operacyjnych w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013*.
- 10) W sytuacji, o której mowa w pkt 6) i 9) poświadczona zostanie mniejsza kwota niż ta zatwierdzona na podstawie wniosku o płatność. Wówczas przy wyliczaniu wartości kwoty wyłączenia zarówno dla kosztów kwalifikowanych, jak i wkładu UE należy przyjąć zaokrąglenia matematyczne. Jednocześnie w trakcie sporządzania poświadczenia i deklaracji wydatków należy zapewnić, aby suma kwoty wyłączonej (w tym wkładu UE) oraz kwoty deklarowanej jako kwalifikowalna w ramach danego wniosku o płatność była równa wartości zatwierdzonego wniosku o płatność.
- 11) W piśmie przekazującym poświadczenie i deklarację wydatków należy zamieścić krótką informację jakiego rodzaju nieprawidłowości dotyczy każda po raz pierwszy pojawiająca się kwota odzyskiwana, wycofana lub wyłączona z deklaracji, chyba że postępowanie zostało opisane w raporcie o nieprawidłowości/zestawieniu nieprawidłowości, przekazanym do IZ, wówczas wystarczające jest podanie takiej informacji wraz z powołaniem się na dany raport/zestawienie. Informacje na temat nałożonych korekt powinny być również zamieszczone w rejestrze, o którym mowa w Podrozdziale 2.1 pkt 10-12.

4.6 Wykrycie nieprawidłowości w odniesieniu do wydatków będących zarówno po, jak i przed ich rozliczeniem beneficjentowi

- 1) W sytuacji, w której nieprawidłowość dotyczy kontraktu / umowy, w ramach której część wydatków została już rozliczona beneficjentowi, a część miałaby zostać dopiero przedstawiona do rozliczenia należy postępować odpowiednio jak opisano w powyżej przedstawionych punktach, tj. zarówno dokonywać wyłączeń z kolejnych wniosków o płatność oraz wszcząć postępowanie mające na celu uzyskanie zwrotu środków już rozliczonych wraz z odsetkami z ewentualnym obniżeniem maksymalnej kwoty dofinansowania.

¹⁰ Kryteria klasyfikacji zostały opisane w Podrozdziale 5.3.

- 2) Sytuacja taka będzie miała zwykle miejsce w trakcie realizacji projektu po kontroli następczej procedur zawierania umów realizowanej po zawarciu kontraktu z wykonawcą, po dokonaniu płatności na rzecz wykonawcy i po ich rozliczeniu w ramach umowy o dofinansowanie i jednocześnie przed dokonaniem wszystkich wydatków kwalifikowanych w ramach kontraktu.

4.7 Postępowanie w przypadku wydatków wątpliwych

4.7.1 Tymczasowe wyłączenie wydatków z wniosku beneficjenta o płatność

- 1) W pierwszej kolejności zaleca się, aby beneficjent nie deklarował we wniosku o płatność wydatków wątpliwych.
- 2) W sytuacji, w której wydatek wątpliwy został zadeklarowany we wniosku o płatność należy zastosować poniższy sposób postępowania.
- 3) Jeżeli wydatki wątpliwe zostały zadeklarowane przez beneficjenta, instytucja powinna zatwierdzić wniosek, przy czym na tym etapie wydatki, co do których istnieją wątpliwości powinny zostać uznane tymczasowo za niekwalifikowane. Nie ma w takiej sytuacji konieczności korygowania danego wniosku poprzez wyłączenie z niego wydatków przez beneficjenta, co do których instytucja weryfikująca ma wątpliwości. Rozwiązanie to wpłynie korzystnie na czas weryfikacji wniosku o płatność, jak i możliwość certyfikowania przynajmniej części deklarowanych przez beneficjenta wydatków.
- 4) Następnie beneficjent może ponownie załączyć dane wydatki do wniosku o płatność w przyszłości, jeśli odpowiednia instytucja oceni, że spełniają zasady kwalifikowalności. W takiej sytuacji nie jest konieczne, aby beneficjent ponownie dołączał kopie dokumentacji potwierdzającej poniesienie danego wydatku, chyba że uległa ona zmianie (np. zmienił się opis dowodu księgowego). Jednakże niezbędne jest, aby beneficjent we wniosku o płatność lub w piśmie przekazującym ten wniosek do zatwierdzenia, opatrzył ww. wydatki odpowiednim komentarzem. Jeżeli instytucja weryfikująca wniosek potwierdzi kwalifikowalność wydatków wcześniej uznanych za niekwalifikowalne, powinna udokumentować tą sytuację w odpowiedni sposób, np. w liście sprawdzającej do wniosku, przedstawiając wyczerpujące uzasadnienie zmiany stanowiska odnośnie kwalifikowalności.
- 5) Szczegółowe zasady wypełniania wniosków o płatność w powyższych przypadkach zamieszczone są w *Instrukcji wypełniania wniosku beneficjenta o płatność w ramach POIiŚ*.
- 6) Opisane powyżej rozwiązanie odnosi się również do sytuacji, w której beneficjent świadomie zadeklarował wydatek jako niekwalifikowalny z ww. powodów, a w przyszłości ujął ten sam wydatek jako kwalifikowany, gdyż w jego opinii spełnił już odpowiednie zasady kwalifikowalności. a także do sytuacji o której mowa w Podrozdziale 1.3.3 pkt 7.
- 7) Powyższe rozwiązanie spowoduje, że określone wydatki zostaną dwukrotnie ujęte w wartości wydatków ogółem poniesionych w toku realizacji projektu w systemie KSI SIMIK 07-13. Niemniej informacja o łącznych wydatkach w ramach projektu ma jedynie charakter pomocniczy.
- 8) Instytucja weryfikująca wniosek jest odpowiedzialna za monitorowanie procesu wyjaśnienia kwalifikowalności danego wydatku.
- 9) **Tymczasowe wyłączenie wydatków z wniosku możliwe jest tylko w przypadku wniosku o płatność pośrednią.** W przypadku wniosku o płatność końcową należy albo wstrzymać się z zatwierdzeniem wniosku do wyjaśnienia wątpliwości albo wydatki wątpliwe uznać z góry za niekwalifikowane.

4.7.2 Tymczasowe wyłączenie z deklaracji wydatków

- 1) W przypadku, gdy wydatki wątpliwe zostały zidentyfikowane na etapie przygotowania / weryfikacji deklaracji wydatków instytucji, zaleca się wyłączenie z deklaracji wydatków całości wydatków wątpliwych lub odpowiedniej ich części (w wysokości odpowiadającej potencjalnej korekcie, z zastosowaniem zasad, o których mowa w rozdziale 3), uwzględniając stopę dofinansowania ze środków UE.

- 2) Jeżeli w wyniku postępowania wyjaśniającego, zostanie stwierdzone, że nieprawidłowość nie wystąpiła, wówczas w najbliższej deklaracji wydatków instytucji wartość dokonanego wstępnego wyłączenia jest dodawana do wydatków dla danego priorytetu w kolumnach „Bieżące”.¹¹ W tej sytuacji nie ma konieczności załączania do deklaracji wniosku o płatność, gdyż został on już załączony do wcześniejszej deklaracji.
- 3) Jeżeli w wyniku postępowania wyjaśniającego zostanie potwierdzone występowanie nieprawidłowości (i wykazanie w odpowiednim raporcie zgodnie ze SION), wówczas IP lub IW / IP II określa czy wartość wstępnego wyłączenia odpowiada ostatecznej wartości korekty. Jeżeli jest to ta sama wartość, wówczas należy dany przypadek przekwalifikować w Rejestrze obciążeń w KSI na nieprawidłowość. Należy również podjąć właściwe działania w stosunku do beneficjenta, opisane w Podrozdziale 4.5.
- 4) W przypadku gdy ostateczna wartość korekty jest wyższa niż wstępne wyłączenie, wówczas oprócz działań opisanych powyżej należy zarejestrować tą różnicę jako odrębną sprawę w Rejestrze obciążeń na projekcie i odjąć tą różnicę w najbliższej deklaracji od wydatków dla danego priorytetu.
- 5) W przypadku gdy wartość ostateczna korekty jest niższa niż wstępne wyłączenie, wówczas należy dodać różnicę w najbliższej deklaracji instytucji do wydatków dla danej osi priorytetowej w kolumnach „Bieżące”.¹² W tej sytuacji nie ma konieczności załączania do deklaracji wniosku o płatność, gdyż został on już załączony do wcześniejszej deklaracji.
- 6) Procedura wyłączenia wydatków wątpliwych z deklaracji wydatków przed poświadczaniem wydatków do Komisji Europejskiej została przedstawiona poniżej:
 1. Deklaracja wydatków zawierająca wydatki wątpliwe jest wycofywana na poziom IP (oraz ewentualnie przez IP na poziom IW / IP II).
 2. IP lub IW / IP II określa kwotę wyłączenia w oparciu o potencjalną wysokość wydatków niekwalifikowalnych.
 3. IP lub IW / IP II rejestruje kwotę wyłączenia w KSI w module Rejestr obciążeń na projekcie jako typ kwoty „kwota wycofana po anulowaniu”.
 - a. w polu „Podstawa decyzji o zwrocie / nr sprawy” należy wybrać opcję „Inne” (nieprawidłowość ma status wstępnego ustalenia administracyjnego),
 - b. w polu „Uwagi” należy dodatkowo zawrzeć komentarz, iż jest to wstępne wyłączenie wynikające z wstępnego ustalenia administracyjnego,
 - c. w polu „Wykazanie w raporcie do KE” należy wybrać opcję „Nie”, gdyż wyłączenie nastąpi przed poświadczaniem wydatków do KE.
 4. IP lub IW / IP II ponownie sporządza deklarację wydatków do instytucji wyższego szczebla. IW / IP II sporządzając własną deklarację załącza do niej wniosek o płatność beneficjenta zawierający wydatek wątpliwy (w pełnej kwocie), równoległe załączając do deklaracji kwotę wycofaną zarejestrowaną zgodnie z poprzednim punktem procedury. W bloku „Wydatki w podziale na oś priorytetową/działanie/poddziałanie” IW/IP II pomniejsza wydatki w kolumnach „Bieżące” o wartość kwoty wycofanej załączonej do danej deklaracji (dla priorytetu, którego dotyczy kwota wycofana). Sposób postępowania IP jest analogiczny.
 5. IP lub IW / IP II przesyła deklarację do instytucji wyższego szczebla.
 6. IZ po pozytywnej weryfikacji sporządza i przekazuje deklarację do IC.

4.8 Odwołanie od uznania wydatków za niekwalifikowalne

- 1) W przypadku uznania wydatku za niekwalifikowalny przez IW / IP II (głównie taka sytuacja będzie miała miejsce przy weryfikacji wniosku o płatność), beneficjent ma prawo do odwołania się od tego ustalenia.

¹¹ Zarejestrowanie i podłączenie do deklaracji kwoty wstępnie wyłączonej (tzw. korekta dodatnia) będzie możliwe dopiero po uruchomieniu modułu Korekta dodatnich w KSI. Do tego momentu certyfikacja takich kwot nie jest możliwa.

¹² Jw.

- 2) Beneficjent wnosi zastrzeżenie do ustalenia w pierwszej kolejności do IW / IP II. W przypadku podtrzymania stanowiska przez IW / IP II, beneficjent ma prawo wystąpić do IW / IP II o przekazanie sprawy do IP (IW / IP II przekazuje wniosek beneficjenta do IP wraz z dokumentacją oraz propozycją rozwiązania problemu). W przypadku niekorzystnego dla beneficjenta rozstrzygnięcia IP, beneficjent ma prawo wystąpić do IP o przekazanie sprawy do IZ w celu ostatecznego rozstrzygnięcia (IP przekazuje wniosek beneficjenta do IZ wraz z dokumentacją oraz propozycją rozwiązania problemu).
- 3) Do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia kwestii kwalifikowalności danego wydatku, powinien on zostać tymczasowo wyłączony z wniosku o płatność, zgodnie z zasadami opisanymi w Podrozdziale 4.6.1.

5 Rozdział 5 – Nakładanie sankcji i odzyskiwanie środków nienależnie wykorzystanych

5.1 Możliwe sankcje dla beneficjenta

- 1) Jeżeli podczas wdrażania projektu beneficjent dopuści się nieprawidłowości, IZ we wzorze standardowej umowy o dofinansowanie przewidziała następujące sankcje:
 - **Zwrot środków wraz z odsetkami;**
 - **Rozwiązanie umowy o dofinansowanie.**
- 2) Instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie ma prawo wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym w szczególności w przypadku, gdy beneficjent:
 - a) opóźnia się w realizacji projektu (o co najmniej 6 miesięcy);
 - b) dokonał znacznej modyfikacji projektu;
 - c) nie stosuje się do zaleceń lub rekomendacji instytucji kontrolujących;
- 3) W przypadku rozwiązania umowy beneficjent ma obowiązek zwrotu wypłaconego dofinansowania w terminie 30 dni od dnia rozwiązania umowy, wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych.
- 4) Ponadto poniżej przedstawione są dodatkowe sankcje dla beneficjenta wynikające z prawodawstwa krajowego:
 - a) **Wykluczenie prawa otrzymania dofinansowania** – wykorzystanie środków niezgodnie z przeznaczeniem powodujące niezrealizowanie pełnego zakresu rzeczowego projektu – art. 207 ust. 4 ufp (2009)¹³;
 - b) **Pozbawienie lub ograniczenie wolności, grzywna** – z tytułu popełnienia przestępstwa określonego w Kodeksie Karnym, na przykład przestępstwa popełnione zgodnie z art. 270 lub art. 286 Kodeksu Karnego (Dz.U.1997 nr 88 poz. 553 z dnia 6 czerwca 1997r.);
 - c) **Grzywna** – zgodnie z art. 83 Ustawa kodeks Karno Skarbowego z dnia 10 września 1999 r. (Dz. U. 1999 nr 83, poz. 930) z tytułu popełnienia przestępstwa/wykroczenia karno-skarbowego;
 - d) **Zakaz pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi, kara pieniężna, nagana, upomnienie** – powyższe kary są przewidziane w Ustawie z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. 2005 nr 14 poz. 114).

5.2 Procedura odzyskiwania środków

5.2.1 Podstawowe założenia

- 1) Stwierdzenie wystąpienia przesłanek określonych w art. 207 ust. 1 ufp (2009)¹⁴ powoduje konieczność wszczęcia postępowania mającego na celu odzyskanie kwoty nieprawidłowo wykorzystanej przez beneficjenta wraz z odsetkami.

¹³ Poprzednio art. 211 ust. 2 ufp (2005).

- 2) Zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1241) dotacje udzielone przed dniem wejścia w życie ufp (2009) podlegają zwrotowi na podstawie dotychczasowych przepisów. Oznacza to, że do spraw związanych ze zwrotem środków dotacji, w tym dotacji rozwojowych, udzielonych do 31.12.2009 r. mają zastosowanie przepisy ufp (2005). W celu zapewnienia spójności postępowania niniejszy rozdział przedstawia ujednoliconą procedurę, którą należy stosować w obydwu wskazanych powyżej przypadkach.
- 3) Przedstawione poniżej tryby postępowania odnoszą się do nieprawidłowo wykorzystanych środków publicznych, bez względu na źródło ich pochodzenia, a zatem zarówno do dofinansowania ze środków wspólnotowych, jak i krajowych. Przesłanką takiego założenia na gruncie przepisów ufp (2005) jest treść art. 211 ust. 1, który odnosi się do wykorzystania środków z budżetu UE, a także „środków przeznaczonych na finansowanie programów i projektów realizowanych z tych środków [wspólnotowych]”. W przypadku uregulowań ufp (2009) MRR w celu zapewnienia jednolitego reżimu odzyskiwania środków nieprawidłowo wykorzystanych, niezależnie od formy ich przekazania, przyjęto interpretację, że art. 207 ufp (2009) należy stosować zarówno w przypadku płatności (wkład UE), jak i dotacji celowej (współfinansowanie krajowe).
- 4) Odzyskiwanie środków powinno następować zgodnie z poniżej przedstawioną sekwencją:
 - a) W pierwszej kolejności beneficjent powinien mieć możliwość zwrócenia środków nieprawidłowo wykorzystanych (podrozdział 5.2.2) – zgodnie z art. 207 ust. 8 pkt 1 ufp (2009) bądź wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnej płatności (podrozdział 5.2.3) – zgodnie z art. 207 ust. 8 pkt 2 ufp (2009)¹⁵;
 - b) Jeżeli rozwiązania przedstawione powyżej nie zostaną wykorzystane przez beneficjenta, po upływie terminu, o którym mowa w art. 207 ust. 8 (2009) właściwa instytucja wydaje decyzję o zwrocie (podrozdział 5.2.4) – zgodnie z art. 207 ust. 9 ufp (2009)¹⁶;
 - c) Potrącenie odpowiednich środków z zabezpieczenia wykonania umowy (podrozdział 5.2.5);
 - d) Egzekucja administracyjna (podrozdział 5.2.6).
- 5) W przypadkach określonych w art. 207 ust. 1 pkt 2 i 3, oraz pkt 1¹⁷ ufp (2009)¹⁸ zgodnie ze stanowiskiem IK NSRO przedstawionym w piśmie z dnia 16 lutego 2009 r. znak: DKF-V-073-06-01-MC/09 NK 22173/09, wydanie decyzji powinno być poprzedzone przeprowadzeniem postępowania mającego na celu określenie kwoty podlegającej zwrotowi. Za element takiego postępowania należy uznać wydanie zaleceń pokontrolnych, ewentualną korespondencję między organem a beneficjentem związaną z powyższymi zaleceniami, jak również wszelką inną korespondencję (niekoniecznie związaną z kontrolą projektu) między organem a beneficjentem w zakresie konieczności odzyskania od beneficjenta określonej kwoty.
- 6) Podobne stanowisko zostało wyrażone przez Ministra Finansów w piśmie z dnia 12 grudnia 2008 r. (sygn. IP3/033/SBL/PELS-6281/08), w którym stwierdzono, że wydanie decyzji musi być poprzedzone przeprowadzeniem postępowania mającego na celu zarówno prawidłowe określenie wysokości kwoty podlegającej zwrotowi jak i precyzyjne określenie terminu, od którego naliczane będą odsetki od tej kwoty. Zdaniem Ministra Finansów nic nie stoi na przeszkodzie aby za takie postępowanie uznać przeprowadzenie kontroli i wydanie zaleceń pokontrolnych.
- 7) W przypadku zwrotów dokonywanych na mocy ufp (2009), środki powinny być zwracane na te rachunki z których zostały wypłacone (w zakresie finansowania – na rachunek MF w BGK, a w zakresie współfinansowania – na rachunek pomocniczy dysponenta w BGK lub rachunek podstawowy w zależności od tego, z którego rachunku zostało wypłacone). Opis przelewu dla beneficjenta łącznie z nr paragrafu oraz nr rachunku z którego zostały wypłacone powinien umożliwiać identyfikację środków. Zatem zwrot będzie dokonywany odrębnie w zakresie dotyczącym

¹⁴ Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005).

¹⁵ Należy jednak mieć na uwadze, że ze względu na sposób naliczania odsetek oczekiwanie na pomniejszenie z kolejnej płatności może być mniej korzystne dla beneficjenta.

¹⁶ Poprzednio art. 211 ust. 4 ufp (2005).

¹⁷ pkt 1 ufp w tym przypadku brany jest pod uwagę wówczas gdy beneficjent wykorzystał środki niezgodnie z przeznaczeniem, ale nie spowodowało to niezrealizowania pełnego zakresu rzeczowego projektu, określonego w umowie o dofinansowanie.

¹⁸ Poprzednio odpowiednio art. 211 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz 1 ufp (2005).

płatności, a odrębnie w zakresie współfinansowania. Beneficjent powinien prawidłowo opisać zwrot, gdyby tak się nie stało, to w zakresie wynikającym z przepisów rozporządzenia o informowaniu przez Bank instytucji o dysponentów o otrzymanych zwrotach brakujące informacje będzie w pierwszej kolejności uzyskiwać BGK. Następnie Instytucje będą informowane przez BGK o zwrocie środków przez beneficjentów i to one będą zobowiązane uzyskać od beneficjenta wszystkie dane lub same je wskazać, aby możliwe było prawidłowe zaewidencjonowanie zwrotu.

- 8) Zgodnie z art. 207 ust. 13 ufp (2009) przepisów art. 207 ust. 1 – 9 ufp (2009) nie stosuje się do państwowych jednostek budżetowych, zatem w stosunku do beneficjentów będących państwowymi jednostkami budżetowymi decyzji o zwrocie nie wydaje się. Jeżeli stwierdzona zostanie niekwalifikowalność wydatków w zakresie projektów pjb to ryzyko pokrycia wydatków niekwalifikowalnych obciąża budżet państwa. W przypadku wystąpienia nieprawidłowości skutkującej w przypadku jednostek nie będących pjb koniecznością zwrotu środków beneficjentowi będącemu państwową jednostką budżetową pomniejszana jest maksymalna kwota dofinansowania dla projektu przewidziana w umowie o dofinansowanie o kwotę nieprawidłowości.

5.2.2 Dobrowolny zwrot dokonany przez beneficjenta (nie dot. pjb)

- 1) Instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie, w momencie powzięcia informacji o wystąpieniu przesłanek określonych w art. 207 ust. 1 ufp (2009)¹⁹ (np. w wyniku przeprowadzonej kontroli własnej lub przez inne uprawnione organy) powinna określić kwotę przypadającą do zwrotu oraz termin, od którego naliczane będą odsetki. Po dokonaniu tej czynności, instytucja ta, powinna niezwłocznie wezwać beneficjenta do dokonania zwrotu środków w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. Wezwanie może mieć formę zaleceń pokontrolnych, jeżeli nieprawidłowość została wykryta podczas kontroli na miejscu lub formę odrębnego pisma, jeżeli nieprawidłowość została stwierdzona w wyniku innych czynności instytucji lub kontroli prowadzonych przez organy nie będące stroną umowy o dofinansowanie z beneficjentem. W informacji skierowanej do beneficjenta należy wskazać, iż zwrot powinien zostać dokonany bezzwłocznie, co zminimalizuje wysokość odsetek naliczanych od kwoty nieprawidłowości. Ponadto, w stosownych przypadkach (określonych w *Rozdziale 4 – Postępowanie z nieprawidłowościami w zależności od momentu wykrycia*) należy poinformować, iż kwota nieprawidłowości obniża maksymalną kwotę dofinansowania dla projektu.
- 2) Wezwanie, o którym mowa powyżej należy przekazać niezwłocznie do wiadomości odpowiedniej IP oraz IZ.
- 3) Zwrot środków powinien nastąpić w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania, stosownie do art. 207 ust. 8 ufp (2009).
- 4) W przypadku, gdy powyższe działania doprowadzą do odzyskania kwot nieprawidłowo wydatkowanych wraz z odsetkami albo beneficjent dokona dobrowolnego zwrotu zanim uzyska wezwanie wskazujące kwotę nieprawidłowości nie ma konieczności wydawania decyzji o zwrocie, o której mowa w art. 207 ust. 9 ufp (2009)²⁰, gdyż jej wydanie byłoby bezprzedmiotowe, stosownie do art. 207 ust. 10 ufp (2009). Nie zmienia to jednak faktu, że w stosownych przypadkach (określonych w *Rozdziale 4 – Postępowanie z nieprawidłowościami w zależności od momentu wykrycia*) należy dokonać korekty finansowej polegającej na obniżeniu maksymalnej kwoty dofinansowania. Nastąpi to automatycznie w momencie dobrowolnego zwrotu nieprawidłowo wydatkowanej kwoty przez beneficjenta.

5.2.3 Pomniejszenie kolejnej płatności

- 1) Dodatkowym rozwiązaniem jest umożliwienie beneficjentowi wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnej płatności, stosownie do art. 207 ust. 8 pkt 2 ufp (2009).
- 2) Instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie w ramach wezwania, o którym mowa w punkcie 5.2.2.1 powyżej, może pozostawić dodatkowo beneficjentowi możliwość wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnej płatności. Opcja ta nie powinna być jednak proponowana w sytuacji, w której w opinii instytucji będącej stroną umowy o dofinansowanie istnieje prawdopodobieństwo, że w kolejnym wniosku beneficjenta o płatność zadeklarowana kwota będzie mniejsza niż kwota do

¹⁹ Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005).

²⁰ Poprzednio art. 211 ust. 4 ufp (2005).

odzyskania. Dlatego też, w celu upewnienia się, co do możliwości dokonania skutecznego pomniejszenia z kolejnej płatności, należy jednocześnie zobowiązać beneficjenta, aby wraz z wyrażeniem zgody złożone zostało oświadczenie wskazujące, że w ramach kolejnego wniosku o płatność beneficjent przedstawi do rozliczenia wydatki na kwotę nie mniejszą niż kwota nieprawidłowości wraz z należnymi odsetkami.

- 3) Wyrażenie zgody na pomniejszenie kolejnej płatności przez beneficjenta powinno nastąpić w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania, stosownie do art. 207 ust. 8 ufp (2009).
- 4) Po wyrażeniu zgody na pomniejszenie kolejnej płatności, instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie dokonuje pomniejszenia z kwoty kolejnej transzy wynikającej z kolejnego wniosku o płatność wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych. Zgodnie z art. 207 ust. 2 ufp (2009) instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie z beneficjentem uwzględnia tę kwotę pomniejszenia w zleceniu płatności kierowanym do Banku Gospodarstwa Krajowego i/lub kwocie do wypłaty (jeśli BGK nie obsługuje w tym przypadku wypłat współfinansowania krajowego).

5.2.4 Decyzja o zwrocie

- 1) Po bezskutecznym upływie 14 dniowego terminu na dokonanie zwrotu lub wyrażenie zgody na pomniejszenie kolejnej płatności lub w przypadku braku zadeklarowania we wniosku o płatność kwoty wydatków kwalifikowanych, która pokryłaby kwotę nieprawidłowości, IZ lub IP albo IP II, po powierzeniu jej takiego zadania przez IZ lub IP, zobligowana jest do wydania decyzji o zwrocie, dla jednostek nie będących pjb. Podstawą wydania decyzji jest art. 207 ust. 9 ufp (2009)²¹.
- 2) Działania zmierzające do wydania decyzji należy podjąć niezwłocznie po bezskutecznym upływie terminu na zwrot środków lub na wyrażenie zgody na pomniejszenie kolejnych płatności.
- 3) Instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie z beneficjentem, która nie jest uprawniona do wydania decyzji o zwrocie, powinna niezwłocznie przekazać do IP albo do IZ za pośrednictwem IP, która dokonuje wstępnej weryfikacji zgłoszenia, informację stwierdzającą wystąpienie przesłanek skutkujących wydaniem decyzji o zwrocie (określonych w art. 207 ust. 1 ufp (2009)²²) która zawiera:
 - a) kopię dokumentacji uzasadniającej wystąpienie jednej z przesłanek, o której mowa w art. 207 ust. 1 ufp (2009)²³ oraz informację o rachunku bankowym właściwym do zwrócenia kwoty należności wraz z odsetkami,
 - b) wskazanie, czy wystąpiły jednocześnie przesłanki powodujące konieczność rozwiązania umowy o dofinansowanie z beneficjentem,
 - c) określenie, czy zasadnym jest dokonanie wpisu beneficjenta na listę podmiotów wykluczonych (dot. przypadków określonych w art. 207 ust. 4 ufp (2009)²⁴). Należy w tym miejscu zauważyć, iż przypadek niezrealizowania pełnego zakresu rzeczowego projektu możliwy będzie do oceny, co do zasady, po zakończeniu realizacji projektu. Wykluczenie nie odnosi się do państwowych jednostek budżetowych oraz jednostek samorządu terytorialnego, a także do podmiotów, które na podstawie odrębnych przepisów realizują zadania interesu publicznego, jeżeli spowoduje to niemożność wdrożenia działania w ramach programu lub znacznej jego części.
 - d) propozycję, co do sposobu zwrotu środków (żądanie zwrotu lub pomniejszenie kolejnej płatności).
- 4) Następnie, po uzyskaniu tych informacji, właściwa instytucja wydaje w pierwszej instancji decyzję określającą kwotę przypadającą do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki oraz numer rachunku bankowego, na który ma zostać dokonany zwrot. Zgodnie z art. 207 ust. 2 ufp (2009) decyzja może przewidywać pomniejszenie kolejnej płatności na rzecz beneficjenta o kwotę podlegającą zwrotowi.
- 5) Zgodnie z interpretacją Departamentu Prawnego MRR jedna decyzja o zwrocie może dotyczyć zarówno wkładu UE, jak i współfinansowania krajowego.

²¹ Poprzednio art. 211 ust. 4 ufp (2005).

²² Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005).

²³ Poprzednio art. 211 ust. 1 ufp (2005).

²⁴ Poprzednio art. 211 ust. 2 ufp (2005).

- 6) Decyzja o zwrocie przekazywana jest bezpośrednio do beneficjenta, natomiast jej kopia przekazywana jest do wszystkich zainteresowanych instytucji w odpowiednim sektorze (np. jeżeli decyzję wydała IZ, kopia przekazywana jest do IP i do IP II; jeżeli decyzję wydała IP, kopia jest przekazywana do IZ i IP II, jeżeli decyzję wydała IP II kopia przekazywana jest do IZ i IP). Instytucje te informowane są także o uzyskaniu przez decyzję waloru ostateczności, a także o uprawomocnieniu się decyzji wraz z ostateczną informacją o zaklasyfikowaniu kwoty do kwot podlegających procedurze odzyskiwania lub kwot wycofanych.
- 7) Od decyzji wydanej przez IP lub IP II beneficjent może złożyć, za pośrednictwem IP/ IP II odwołanie do IZ; w przypadku wydania decyzji w pierwszej instancji przez IZ, beneficjent może zwrócić się do tej instytucji z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. Odwołanie należy wnieść w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji o zwrocie. Zgodnie z art. 130 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 1960 nr 30 poz. 168 z późn. zm.), zwanej dalej „kpa”, przed upływem terminu na wniesienie odwołania decyzja nie ulega wykonaniu, zaś wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie decyzji. Zgodnie z art. 132 kpa jeżeli odwołanie wniosły wszystkie strony, a organ, który wydał decyzję, uzna, że to odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie, może wydać nową decyzję, w której uchyli lub zmieni zaskarżoną decyzję. W przeciwnym razie organ, który wydał decyzję, obowiązany jest przestać odwołać wraz z aktami sprawy organowi odwoławczemu w terminie siedmiu dni od dnia, w którym otrzymał odwołanie. Organem odwoławczym jest IZ.

W przypadku złożenia przez beneficjenta wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy do IZ, ponowna ocena przypadku dokonywana jest przez IZ, zgodnie z art. 207 ust. 12 ufp (2009)²⁵.

- 8) Jeżeli zachodzi niedopuszczalność odwołania bądź też nastąpiło uchybienie terminu do wniesienia odwołania IZ jako organ odwoławczy, nie rozpatrując sprawy *in meritum*, stwierdza ww. okoliczność postanowieniem. W przypadku braku stwierdzenia ww. okoliczności IZ przystępuje do rozpoznania odwołania i rozstrzyga co do istoty sprawy wydając decyzję, w której:
- utrzymuje w mocy zaskarżoną decyzję albo
 - uchyla zaskarżoną decyzję w całości albo w części i w tym zakresie orzeka co do istoty sprawy bądź uchylając tę decyzję - umarza postępowanie pierwszej instancji, albo
 - umarza postępowanie odwoławcze.
- 9) Na podstawie prawomocnej decyzji o zwrocie, w której zamieszczono żądanie zwrotu środków, beneficjent powinien dokonać zwrotu środków wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzji może zostać także nadany rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli będzie to uzasadnione na podstawie art. 108 § 1 kpa (zabezpieczenie gospodarstwa narodowego przed ciężkimi stratami). Właściwa instytucja, czyli IP/IPII, powinna rozważyć wstrzymanie dofinansowania do czasu odzyskania kwoty nienależnie wypłaconej wraz z odsetkami i w przypadku braku zwrotu dokonać, o ile to możliwe, pomniejszenia płatności wynikającej z kolejnego wniosku o płatność. IP/IPII na podstawie wyciągów bankowych lub informacji przekazywanych przez BGK monitoruje dokonanie zwrotu wymaganej kwoty wraz z odsetkami na rachunek bankowy wskazany w decyzji o zwrocie.
- 10) Właściwa instytucja, w przypadku stwierdzenia powstania zagrożenia realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie, może wstrzymać wypłatę dofinansowania do dnia ustanowienia przez beneficjenta dodatkowego zabezpieczenia prawidłowej realizacji projektu, w zakresie i formie wskazanych i zaakceptowanych przez tą instytucję (nie dotyczy beneficjentów będących jednostką sektora finansów publicznych albo fundacją, której jedynym fundatorem jest Skarb Państwa, a także Banku Gospodarstwa Krajowego).

5.2.5 Zaspokojenie z zabezpieczeń umownych

W przypadku nie dokonania zwrotu przez beneficjenta oraz w przypadku braku możliwości pomniejszenia płatności wynikającej z kolejnego wniosku beneficjenta o płatność, możliwe jest odzyskanie środków z ustanowionych zabezpieczeń umownych, o ile zostały ustanowione z zastrzeżeniem Podrozdziału 5.2.6.

²⁵ Poprzednio art. 211 ust. 4b ufp (2005).

5.2.6 Egzekucja administracyjna

5.2.6.1 W przypadku płatności i dotacji celowych udzielonych po 1.01.2010 r.

- 1) Do egzekucji należności pieniężnych wynikających z decyzji, o których mowa w art. 207 oraz art. 55 w zw. z art. 64 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240) oraz do zabezpieczania takich należności stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2005 r., Nr 229, poz. 1954 j.t.).
- 2) Zgodnie z art. 5 § 1 pkt 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji uprawnionym do żądania wykonania w drodze egzekucji administracyjnej zwrotu środków od beneficjenta w odniesieniu do obowiązków wynikających z decyzji lub postanowień organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego jest właściwy do orzekania organ I instancji. Zatem biorąc pod uwagę treść art. 207 up, będzie to odpowiednio instytucja zarządzająca albo też pośrednicząca lub wdrażająca, jeżeli spełniony będzie warunek, o którym mowa w art. 207 ust. 11.
- 3) W toku egzekucji należności pieniężnych organ egzekucyjny uprawniony jest do stosowania wszystkich środków egzekucyjnych, których katalog zawarty jest w art. 1a pkt 12 lit. a ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

5.2.6.2 W przypadku dotacji rozwojowych udzielonych do 31.12.2009 r.

- 1) W przypadku nieodzyskania należności w trybie wskazanym w pkt. 5.2.2. – 5.2.4. , IP/IPII informuje o tym fakcie IZ. Wszczęcie postępowania egzekucyjnego następuje na wniosek IZ (występującej w roli wierzyciela) na podstawie wystawionego przez IZ tytułu wykonawczego, którego wzór określa rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 listopada 2001 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2001 r., Nr 137, poz. 1541 ze zm.), chyba że zadanie takie zostało powierzone do realizacji IP/IP II.
- 2) Egzekucja administracyjna może być wszczęta, jeżeli wierzyciel, po upływie terminu do wykonania przez zobowiązanego obowiązku, przesłał mu pisemne upomnienie, zawierające wezwanie do wykonania obowiązku z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego.
- 3) Postępowanie egzekucyjne może być wszczęte dopiero po upływie 7 dni od dnia doręczenia tego upomnienia.

5.2.7 Brak możliwości odzyskania środków

- 1) W przypadku nieskuteczności postępowania windykacyjnego podejmuje się działania określone w pkt 5.7.2 *Wytycznych MRR w zakresie sposobu postępowania w razie wykrycia nieprawidłowości w wykorzystaniu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013:*
 - a) IP II/IP informują IZ, że odzyskanie kwoty nie jest wykonalne lub prawdopodobne;
 - b) IZ informuje IC oraz MF-R w sprawozdaniu o nieodzyskanej kwocie oraz powodach, dla których kwota ta powinna zostać pokryta przez Wspólnotę lub Polskę;
 - c) Przesłanie do IK NSRO zbiorczych zestawień o nieodzyskanych kwotach - za dane półrocze oraz narastająco;
 - d) IC informuje KE o kwotach, które nie mogą zostać odzyskane lub których nie spodziewa się odzyskać, zgodnie z przepisami rozporządzenia wykonawczego.
- 2) Jeżeli instytucja właściwa do odzyskania środków, po przeprowadzeniu analizy, stwierdzi, że kwota nieprawidłowości nie może zostać odzyskana, w takim przypadku powinna poinformować IZ.
- 3) Zgodnie z art. 20 ust. 2a rozporządzenia wykonawczego państwo członkowskie może w przypadku kwot niemożliwych do odzyskania wnioskować do KE o pokrycie udziału Wspólnoty ze środków budżetu ogólnego Unii Europejskiej. Należy jednak pamiętać, że zgodnie z art. 70 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, w przypadku braku możliwości odzyskania kwot nienależnie wypłaconych beneficjentowi państwo członkowskie odpowiada za zwrot utraconych kwot do budżetu ogólnego Unii Europejskiej, jeśli zostanie stwierdzone, że straty powstały z jego winy lub w wyniku niedbalstwa z jego strony.

5.2.8 Umarzanie, odraczanie spłaty lub rozkładanie na raty spłaty należności z tytułu zwrotu płatności

- 1) Zgodnie z art. 42 ufp (2005) do należności związanych z realizacją programów operacyjnych, projektów i zadań finansowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych, nie mają zastosowania regulacje ujęte w tym przepisie w zakresie możliwości umarzania, odraczania spłaty lub rozkładania na raty. W związku z tym, w stosunku do dotacji udzielonych na mocy tej wersji ufp (2005) nie ma możliwości stosowania ww. wymienionych ulg.
- 2) Z kolei, zgodnie z nową ufp (2009) należności z tytułu zwrotu płatności dokonanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich to środki publiczne stanowiące niepodatkowe należności budżetowe o charakterze publiczno-prawnym, które **mogą podlegać umorzeniu**. Tak więc, istnieje możliwość stosowania ulg w odniesieniu do płatności dokonywanych na mocy nowej ufp (2009).
- 3) Zgodnie z art. 64 ufp (2009) właściwy organ, na wniosek zobowiązanego, należności z tytułu zwrotu płatności dokonanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, może umorzyć w całości albo w części lub odroczyć ich spłatę lub rozłożyć ją na raty.
- 4) Zgodnie z art. 61 ust. 1 pkt 1 ufp (2009) organy pierwszej instancji właściwe do wydawania decyzji w powyższych sprawach to IZ, IP lub IP II/IW, będące jednostkami sektora finansów publicznych. Niemniej IP oraz IP II/IW powinny posiadać upoważnienie od IZ, lub – w przypadku IP II/IW – od IP.
- 5) Stosownie do art. 61 ust 2, 3 i 4 ufp (2009) od decyzji wydanej w pierwszej instancji przysługuje odwołanie. Od decyzji wydanej przez IP lub IP II/IW – jako organ odwoławczy wskazano IZ. Od decyzji wydanej w pierwszej instancji przez IZ nie służy odwołanie, ale strona niezadowolona z treści decyzji może zwrócić się do IZ z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy.
- 6) Zdaniem MRR użyte w art. 60 pkt 6 ufp (2009) sformułowanie „płatności w ramach programów finansowanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich” należy interpretować, jako odnoszące się do ogółu płatności dokonywanych w ramach programów operacyjnych finansowanych z udziałem środków europejskich, bez względu na źródło ich pochodzenia (środki krajowe w przypadku współfinansowania i środki pochodzące z budżetu UE). Oznacza to, że opisana powyżej ścieżka postępowania dotyczy wydawania decyzji w odniesieniu do wszelkich płatności w ramach programów finansowanych ze środków europejskich, zarówno z udziału UE, jaki i współfinansowania krajowego.

5.3 Rejestr kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot wycofanych

- 1) Po wystąpieniu zobowiązania beneficjenta do zwrotu określonej kwoty instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie z beneficjentem dokonuje wpisu do rejestru kwot podlegających procedurze odzyskiwania oraz kwot wycofanych.
- 2) Właściwa instytucja podejmując decyzję o przypisaniu kwoty do kwot wycofanych lub podlegających procedurze odzyskiwania, działa w oparciu o *Wytyczne w zakresie warunków certyfikacji oraz przygotowania prognoz wniosków o płatność do KE w PO w ramach NSRO na lata 2007-2013*, oraz na podstawie poniższych kryteriów:
 - a. kwota dobrowolnego zwrotu dokonanego przez beneficjenta klasyfikowana jest jako kwota **wycofana**,
 - b. złożenie oświadczenia o wyrażeniu zgody na pomniejszenie kwot kolejnych płatności oznacza zaklasyfikowanie kwoty jako **wycofanej**,
 - c. w przypadku wydania decyzji o zwrocie, po uzyskaniu przez nią waloru ostateczności kwotę zaklasyfikować należy jako kwotę **do odzyskania**,
 - d. w przypadku państwowych jednostek budżetowych, w momencie potwierdzenia nieprawidłowości (w momencie kiedy znany jest skutek finansowy nieprawidłowości) kwota klasyfikowana jest jako **wycofana**,
 - e. środki podlegające procedurze zwrotu wynikające z powtarzających się w projektach nieprawidłowości spowodowanych błędami instytucji zajmujących się wdrażaniem PO LiS należy klasyfikować jako **wycofane**;

- f. kwoty środków podlegających procedurze zwrotu klasyfikuje się jako **wycofane** w momencie gdy istnieje małe prawdopodobieństwo odzyskania środków od beneficjenta a kwota ta może zostać stosunkowo szybko realokowana, dzięki czemu nie wystąpi zagrożenie realizacji zasady n+3/n+2 (kwota ta będzie mogła stosunkowo szybko zostać wydatkowana i certyfikowana do KE).
- 3) Ponadto IP/IPII powinna wziąć pod uwagę kondycję finansową beneficjenta jego wiarygodność oraz realne możliwości odzyskania należności z tytułu powstałych nieprawidłowości.
 - 4) Zgodnie z zapisami art. 20 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego, w terminie do 31 marca każdego roku IC przesyła do KE *Roczne oświadczenie o wycofanych i odzyskanych kwotach oraz kwotach poddanych procedurze odzyskiwania oraz nieściągalnych należnościach* (zał. XI do ww. rozporządzenia). Powyższa deklaracja określa, w odniesieniu do każdego priorytetu:
 - a) kwoty wycofane z deklaracji wydatków przedłożonych w poprzednim roku po anulowaniu całości lub części wkładu publicznego dla operacji;
 - b) kwoty odzyskane, które zostały odliczone od deklaracji wydatków przedłożonych w ciągu poprzedniego roku;
 - c) kwoty podlegające procedurze odzyskiwania na dzień 31 grudnia poprzedniego roku, ujęte w porządku lat wydania zlecenia windykacji;
 - d) wykaz kwot, co do których wykazano poprzedniego roku, że nie mogą zostać odzyskane lub których nie spodziewa się odzyskać, ujęte w porządku lat wydania zlecenia windykacji.
 - 5) Każda z instytucji wraz z poświadczeniem i deklaracją wydatków oraz wnioskiem o płatność przekazuje do instytucji wyższego szczebla rejestr kwot podlegających procedurze odzyskiwania oraz kwot wycofanych, jak również informację o wysokości odsetek karnych należnych KE oraz odsetek umownych należnych państwu członkowskiemu (tzw. rejestr kwot podlegających procedurze odzyskiwania oraz kwot wycofanych).
 - 6) Rejestr kwot podlegających procedurze odzyskiwania oraz kwot wycofanych aktualizowany jest każdorazowo przez daną instytucję w oparciu o informacje, o których mowa w niniejszym rozdziale. Rejestr kwot podlegających procedurze odzyskiwania oraz kwot wycofanych prowadzony jest w module Rejestr obciążeń w KSI SIMIK 07-13 oraz zgodnie ze wzorem określonym w tabeli 6 i 7, stanowiącej część poświadczenia i deklaracji wydatków oraz wniosku o płatność, w formie papierowej.
 - 7) Zgodnie z nowelizacją rozporządzenia wykonawczego w przypadku pomniejszenia deklaracji wydatków do KE o kwoty odzyskane i wycofane, ww. kwoty będą przeliczane na Euro, po kursie po którym zostały zadeklarowane jako wydatki do KE. Następnie IC będzie pomniejszać deklarację wydatków, przeliczoną na Euro po kursie bieżącym, o wartość tych kwot. W związku z powyższym, prawidłowym sposobem rejestracji kwot do odzyskania / wycofanych w KSI, będzie wprowadzenie do Rejestru obciążeń na projekcie w KSI danych **pod odrębnym numerem sprawy / decyzji o zwrocie dla każdego wniosku o płatność**, w którym została wykazana nieprawidłowo wydatkowana kwota. Umożliwi to powiązanie kwot odzyskanych z właściwym dla nich kursem Euro. Dodatkowo, instytucja odpowiedzialna za wprowadzanie danych do Rejestru... w polu Uwagi (w bloku *Kwoty do odzyskania / wycofane*) wpisywać powinna numer decyzji o zwrocie wydanej na podstawie odpowiednich przepisów o finansach publicznych, obejmującej dane kwoty do odzyskania / wycofane, bądź numer sprawy pod jakim prowadzona będzie dokumentacja papierowa w ww. sprawie.

5.4 Rejestr podmiotów wykluczonych

- 1) W przypadku wystąpienia przesłanek, o których mowa w art. 207 ust. 4 ufp (2009)²⁶ beneficjent zostaje wykluczony z możliwości otrzymania dofinansowania na realizację projektów w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich. Okres wykluczenia kończy się z upływem trzech lat od dnia dokonania zwrotu środków.

²⁶ Poprzednio art. 211 ust. 2 ufp (2005).

- 2) Powyższe nie dotyczy pjb, jednostek samorządu terytorialnego oraz do podmiotów, które na podstawie odrębnych przepisów realizują zadania interesu publicznego, jeżeli spowoduje to niemożność wdrożenia działania w ramach programu lub znacznej jego części.
- 3) Zgodnie z art. 210 ufp (2009) rejestr podmiotów wykluczonych prowadzi Minister Finansów, który na podstawie rozporządzenia określi m.in. sposób i tryb wpisywania podmiotów oraz uzyskiwania informacji zawartych w rejestrze.

5.5 Wykorzystanie środków odzyskanych od beneficjenta

- 1) Zwrot środków powinien nastąpić na rachunek instytucji która odpowiedzialna była za przekazanie środków do beneficjenta..W zakresie środków przekazywanych beneficjentom zgodnie z nową ustawą od 1 stycznia 2010 środki powinny być zwracane na rachunki, z których zostały wypłacone, a więc: w zakresie finansowania – na rachunek MF w BGK, a w zakresie współfinansowania – na rachunek pomocniczy dysponenta w BGK lub rachunek podstawowy w zależności od tego, z którego rachunku zostało wypłacone.
- 2) Przy podejmowaniu decyzji o przeznaczeniu uwolnionych środków należy kierować się następującymi założeniami:
 - a) w pierwszej kolejności środki powinny zostać przeznaczone na inne projekty w ramach działania,
 - b) w przypadku gdy nie ma możliwości ich wykorzystania w działaniu, środki mogą zostać przesunięte w niżej przedstawionej kolejności:
 - i) inne działania w ramach danego priorytetu;
 - ii) jeżeli brak jest wystarczających projektów w ramach innych działań w ramach danego priorytetu, środki należy wykorzystać na inne priorytety/działania za które dana instytucja jest odpowiedzialna;
 - iii) jeżeli instytucja nie widzi możliwości przesunięcia uwolnionych środków pieniężnych na inne działania/priorytety, zgłasza ten problem do Instytucji Pośredniczącej w celu podjęcia decyzji przesunięcia środków w ramach sektora;
 - iv) jeżeli Instytucja Pośrednicząca nie widzi możliwości przesunięcia środków w ramach sektora, środki te mogą zostać przesunięte przez IZ za zgodą odpowiedniej IP na działania/priorytety w innych sektorach. Procedura ta jednakże wymaga wprowadzenia zmian do PO IiŚ i akceptacji przez KE.

5.6 Sposób postępowania z odsetkami

- 1) Odsetki od środków nieprawidłowo wykorzystanych nalicza się w każdym przypadku od dnia przekazania środków do dnia ich zwrotu, niezależnie od tego czy wydawano decyzję o zwrocie, czy zwrot nastąpił bez wydawania decyzji.
- 2) Odsetki **umowne** naliczone od nieprawidłowo wykorzystanych środków przed upływem terminu do zwrotu stanowią dochód budżetu Państwa i są przeznaczane na finansowanie innych wydatków publicznych.
- 3) Odsetki **karne** (odsetki za zwłokę) naliczane od należności głównej po upływie terminu do zwrotu są należne KE i pomniejszają poświadczenia i deklaracje wydatków oraz wnioski o płatność kierowane do KE.
- 4) Należy mieć na uwadze, że odsetek nie nalicza się od kwoty:
 - a) zwrotu środków w przypadku dużych projektów, o których mowa w art. 39 rozporządzenia ogólnego, w następstwie wydania przez Komisję decyzji o „niemożności wniesienia wkładu finansowego funduszy lub w mniejszej wysokości”, zgodnie z art. 41 ust. 2 ww. rozporządzenia, a część dofinansowania przekazana była przed jej wydaniem – do dnia upływu terminu określonego w umowie o dofinansowanie na dokonanie zwrotu;
 - b) odsetek bankowych narosłych na rachunku bankowym służącym do obsługi dofinansowania przekazanego w formie zaliczki;
 - c) różnicy pomiędzy dofinansowaniem przekazanym w formie zaliczki, a kwotą poniesionych

wydatków kwalifikowalnych, w przypadku gdy kwota ta uległa zmniejszeniu²⁷ i zachodzi konieczność jej zwrotu;

- d) jeżeli wysokość odsetek nie przekraczałaaby trzykrotności wartości opłaty dodatkowej pobieranej przez Poczta Polska Spółkę Akcyjną za polecenie przesyłki listowej,
 - e) w przypadku zwrotu środków z tytułu przekroczenia przez beneficjenta limitów niektórych kategorii wydatków (tj. nabycie nieruchomości, zarządzanie projektem i wkład niepieniężny), w sytuacji, gdy przekroczenie limitu wydatków w danej kategorii wynika z obniżenia limitu w związku z niższą rzeczywistą kwotą wydatków kwalifikowalnych niż zakładano w umowie o dofinansowanie – do dnia upływu terminu określonego przez IW/IP II na dokonanie zwrotu.
- 5) Odsetki od nierozliczonych zaliczek, zgodnie z art. 189 ust. 3 upf (2009), naliczane są w przypadku niezłożenia wniosku o płatność na odpowiednią kwotę lub w określonym terminie, od środków pozostałych do rozliczenia, od dnia przekazania zaliczki do dnia złożenia wniosku o płatność.

6 Rozdział 6 - Nieprawidłowości systemowe

- 1) Do rozstrzygnięcia sposobu postępowania z nieprawidłowością systemową w pierwszej kolejności zobowiązane jest Państwo Członkowskie. Przepisy prawa wspólnotowego nie zawierają definicji „nieprawidłowości systemowej”, mimo że w tekstach prawnych pojęciem pojęcie to występuje. W związku z tym, zdaniem IZ PO LiŚ pomocniczo można odwołać się do definicji nieprawidłowości systemowej określonej w *Wytycznych KE dotyczących zasad, kryteriów oraz orientacyjnych stawek stosowanych przez służby Komisji przy określaniu korekt finansowych...* (dla funduszy strukturalnych: C(2001)476, dla Funduszu Spójności: C(2002)2871).
- 2) Zgodnie z ww. Wytycznymi nieprawidłowość systemowa jest **powtarzającym się błędem wynikającym z poważnych niedoskonałości systemów zarządzania i kontroli** ustanowionych dla zapewnienia poprawnej rachunkowości oraz zgodności z zasadami i przepisami. Ponadto wg Wytycznych korekty finansowe należy zawsze stosować, jeżeli w systemach zarządzania i kontroli pojawiają się poważne niedoskonałości mogące prowadzić do nieprawidłowości systemowych, w szczególności do nieprzestrzegania stosowanych zasad i przepisów.
- 3) Stosownie do postanowień ww. Wytycznych, jeżeli są przestrzegane i stosowane zasady oraz przepisy w sposób zapewniający prawidłowość deklarowanych do KE wydatków, ale systemy zarządzania i kontroli powinny zostać udoskonalone, wówczas należy przedstawić stosowne zalecenia, jednakże **nie należy rozważać wprowadzenia jakichkolwiek korekt finansowych**.
- 4) Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, iż nieprawidłowość systemowa będzie występować w przypadku kumulatywnego wystąpienia wszystkich poniżej wymienionych czynników:
 - a) stwierdzenie naruszenia polegającego na **poważnej niedoskonałości systemu zarządzania i kontroli** danego Programu,
 - b) naruszenie ma potencjalnie powtarzający się charakter, czyli powinno obejmować większą ilość projektów (np. realizowanych w ramach danego działania),
 - c) naruszenie powoduje **narazenie budżetu ogólnego UE na rzeczywiste ryzyko utraty środków** poprzez możliwość finansowania projektów realizowanych niezgodnie z zasadami i przepisami krajowymi oraz wspólnotowymi.
- 4) W systemie realizacji PO LiŚ przyjęto rozwiązanie związane z szacowaniem nieprawidłowości systemowych, zgodnie z którym korekty nie będą nakładane na poziomie IP/IP II. Instytucje te powinny jednak udzielać wsparcia dla IZ w zakresie szacowania wartości tych nieprawidłowości, poprzez m.in.:
 - a) informowanie właściwej instytucji nadrzędnej (IP/IZ) o podejrzeniu występowania błędu systemowego, który skutkuje lub może skutkować nieprawidłowym wydatkowaniem środków UE (na podstawie własnych analiz oraz uzyskiwanych przez IP/IP II informacji m.in. kontrole własne, analizy wyników kontroli uprawnionych organów);

²⁷ Kwota ta musi się odnosić do konkretnego wydatku kwalifikowanego a nie do ogółu wydatków kwalifikowanych poniesionych na etap lub zadanie (sytuacja taka może mieć np. miejsce wówczas gdy planowana cena jakiegoś konkretnego wydatku uległa obniżeniu i beneficjent nie mógł tego przewidzieć na etapie sporządzenia kosztorysu projektu).

- b) opracowywanie na prośbę i dla instytucji nadrzędnej (IP/IZ) analiz, które pozwolą oszacować wartość zidentyfikowanego błędu systemowego po uwzględnieniu jego rodzaju, zakresu i wagi (w tym np. ilości projektów, których dotyczyć może nieprawidłowość oraz ilość środków objętych nieprawidłowością).
- 5) Na podstawie analiz przeprowadzonych przez IP/IP II, IZ będzie miała podstawę do określenia szacunkowej wartości nieprawidłowości systemowej na podstawie zastosowanej odpowiedniej do charakteru nieprawidłowości metody liczenia korekty finansowej.
- 6) Jeżeli nieprawidłowość wynika z winy leżącej po stronie Państwa Członkowskiego, a nie wiąże się z zawinionym działaniem lub zaniechaniem beneficjenta (np. zastosowanie się przez beneficjenta do przepisu prawa krajowego, które nie zostało dostosowane do regulacji UE), koniecznym wydaje się przyjęcie założenia, że odpowiedzialnością finansową z tego tytułu obciążony powinien zostać budżet Państwa (zgodnie ze stanowiskiem IK NSRO wyrażonym w piśmie z dnia 20 maja 2009 r. – sygn. DKF-IV-722-75-GB/09). Niemniej, takie rozwiązania będą rozstrzygane indywidualnie.

Załącznik:

1. Taryfikator do wymierzania korekt finansowych za naruszenia zasad zawierania umów, do których nie stosuje się ustawy Pzp.